

beschikking

Datum	26 juni 2009
Nummer	WSV / 163
Onderwerp	Ontwerpbesluit inzake Wbr-vergunningaanvraag windturbinepark 'Q4-WP'

1) PROCEDUREVERLOOP AANVRAAG 'Q4-WP'

Bij brief van 10 februari 2005 is door E-Connection Project BV een aanvraag ingediend voor een vergunning krachtens de Wet beheer rijkswaterstaatswerken (hierna: 'Wbr') voor het oprichten en in stand houden van een windturbinepark genaamd 'Q4-WP'. Bij brief van 12 juni 2009 is de aanvraag op naam gesteld van Q4-WP BV i.o., verder te noemen de aanvrager. Het park ligt grotendeels in blok 'Q4' en gedeeltelijk in blok 'Q7' (conform blokindeling Mijnbouwwet), zoals nader aangegeven in Bijlage I bij de aanvraag.

Op het voorbereiden van deze beslissing is de uitgebreide openbare voorbereidingsprocedure van afdeling 3.5 oud van de Algemene wet bestuursrecht (hierna: Awb) van toepassing. Dit volgt uit artikel 4 lid 2 van de '*Beleidsregels inzake toepassing Wet beheer rijkswaterstaatswerken op installaties in de exclusieve economische zone*' (hierna: 'Beleidsregels').

De wijze waarop vergunningaanvragen worden behandeld, is nader beschreven in de procedurebeschrijving '*Behandeling vergunningaanvragen Wet beheer rijkswaterstaatswerken voor windenergie offshore*' (versie februari 2006).

Omdat de oprichting van installaties in de exclusieve economische zone (hierna: EEZ) belangrijke nadelige gevolgen kan hebben voor het milieu, is ingevolge artikel 7.1 lid 1 van de Wet milieubeheer (Wm) op basis van onderdeel C activiteit 5.1 Besluit milieueffectrapportage 1994 een Milieueffectrapport (hierna: 'MER') bij een aanvraag voor een installatie in de EEZ verplicht. Hierbij dienen de relevante bepalingen van hoofdstuk 7 Wm te zijn toegepast en de procedure omschreven in afdeling 13.2 Wm te zijn gevolgd.

Op 16 februari 2005 (ref. AMU/0425) meldt het bevoegd gezag aan de aanvrager dat de brieven van 10 februari 2005 nog niet zijn aan te merken als aanvragen voor vergunningen op grond van de Wbr tot dat de aanvraag incl. MER in dertigvoud is ingediend bij het bevoegd gezag.

Op 24 februari 2005 dient de aanvrager een kopie van de aanvraag van 10 februari 2005 in dertigvoud in onder verwijzing naar de aanvraag van 10 februari 2005, refererend aan de brief van het bevoegd gezag van 16 februari 2005. Op 2 maart 2005 (ref. AMU/0585) bevestigt het bevoegd gezag de ontvangst van de aanvraag en dateert deze op 24 februari 2005.

Op 6 juni 2005 is door het bevoegd gezag een schorsing ingesteld met betrekking tot de behandeling van lopende Wbr-vergunningaanvragen; welke op 16 februari 2006 is opgeheven.

Datum
26 juni 2009
Nummer
WSV / 163

Bij brieven d.d. 18 april 2006, 20 juli 2006 en 12 oktober 2006, dient aanvrager een aanvulling op de aanvraag in de vorm van een aanvulling op het MER in.

Op 23 november 2006 (ref. AMU/2703) wijst het bevoegd gezag de vergunningaanvraag af.

Op 2 oktober 2008 behandelt de rechtbank Utrecht het tegen de afwijzing ingediende – en als beroepschrift aangemerkte – bezwaarschrift. De rechtbank verklaart het beroep niet-ontvankelijk en zendt de beroepschriften ter verdere behandeling als bezwaar door aan het bevoegd gezag (Rb. Utrecht d.d. 9 oktober 2008 SBR08/715 en SBR 08/717).

Bij brieven 6 september 2007, 21 oktober 2008 en 15 januari 2009 dient aanvrager aanvullingen op de aanvraag in.

Op 6 februari 2009 (ref. WSV/0266) heeft het bevoegd gezag de vergunningaanvraag als volledig beoordeeld en aangegeven deze verder in behandeling te nemen. Het door E-Connection Project BV ingediende bezwaar d.d. 3 januari 2007 werd daarmee ingetrokken. De ontvangen documentatie ten aanzien van de vergunningaanvraag is opgenomen Bijlage 1 bij dit besluit.

Het MER is beoordeeld aan de hand van het bepaalde in Hoofdstuk 7 van de Wm en de richtlijnen voor de milieueffectrapportage zoals die door mij voor deze aanvraag zijn afgegeven op 8 augustus 2000.

De Commissie voor de milieueffectrapportage (hierna: 'de Commissie') heeft geadviseerd een passende beoordeling voor de inschatting van de effecten van een windturbinepark op de Natura 2000 gebieden te laten uitvoeren voor de vergunningverlening van windturbineparken in de Noordzee. Op 8 juli 2008 is in een overleg tussen het bevoegd gezag en de windsector kenbaar gemaakt dat een passende beoordeling noodzakelijk is en onderdeel moet uitmaken van de Wbr-vergunningaanvraag.

Het MER (inclusief passende beoordeling) als onderdeel van de Wbr-aanvraag, heeft gedurende 18 februari 2009 tot en met 31 maart 2009 ter inzage gelegen. Van de terinzagelegging is kennis gegeven door plaatsing in de Staatscourant van 17 februari 2009, nr. 32. De ontvangen zienswijzen en de reactie daarop zijn opgenomen in Bijlage 2 bij dit besluit.

De vergunningaanvraag en het daarbij behorende MER is voor advies voorgelegd aan de Commissie en aan de wettelijk adviseurs.

Op 23 juni 2009 is het toetsingsadvies over het MER en de aanvullingen daarop van de Commissie ontvangen (rapport nr.1105-133).

2) TOETSINGSKADER

Datum
26 juni 2009

Nummer
WSV / 163

Wet beheer rijkswaterstaatswerken

Op grond van het bepaalde in artikel 2 Wbr is het verboden om zonder vergunning gebruik te maken van een waterstaatswerk door, anders dan waartoe het is bestemd, daarin, daarop, daaronder of daarover werken te maken of te behouden. Ingevolge artikel 1 lid 1 juncto artikel 1 lid 2 Wbr wordt onder 'waterstaatswerken' onder meer verstaan de bij het Rijk in beheer zijnde wateren, waaronder begrepen de territoriale zee en de EEZ. De onderhavige locatie bevindt zich in de EEZ van de Noordzee en is derhalve op grond van artikel 1 lid 2 Wbr een waterstaatswerk. Het oprichten en behouden van het aangevraagde werk is daarmee vergunningplichtig op grond van de Wbr.

Het toetsingskader van een aanvraag om een Wbr-vergunning is neergelegd in artikel 3 Wbr. Het eerste lid van dit artikel bepaalt dat de vergunning geweigerd kan worden ter bescherming van waterstaatswerken en ter verzekering van het doelmatig en veilig gebruik van die werken. Bij het beoordelen van een vergunningaanvraag in het kader van de Wbr voor windturbineparken op een locatie binnen de EEZ moet rekening worden gehouden met de effecten van het desbetreffende windturbinepark. In artikel 3 Wbr is bepaald:

- '1. Weigering, wijziging of intrekking van een vergunning, alsmede toepassing van de artikelen 2, tweede lid en 6 kan slechts geschieden ter bescherming van waterstaatswerken en ter verzekering van het doelmatig en veilig gebruik van die werken, met inbegrip van het belang van verruiming of wijziging anderszins van die werken.*
- 2. De in het eerste lid bedoelde besluiten kunnen mede strekken ter bescherming van aan de waterstaatswerken verbonden belangen van andere dan waterstaatkundige aard, doch enkel voor zover daarin niet is voorzien door bij of krachtens een andere wet gestelde bepalingen.'*

De vergunningaanvraag is voorts getoetst aan de '*Nadere specificatie van de vereisten voor een Wbr vergunningaanvraag voor een offshore windturbinepark*'.

Beleid

Op 21 december 2004, Staatscourant nr. 252, zijn de '*Beleidsregels inzake toepassing Wet beheer rijkswaterstaatswerken op installaties in de exclusieve economische zone*' (hierna: de Beleidsregels) vastgesteld. In de Beleidsregels is het toetsingskader van de Wbr nader uitgewerkt. De Beleidsregels betreffen de toepassing van de artikelen 2, 3 en 6 van de Wbr op installaties in de EEZ. Artikel 5 van de Beleidsregels geeft hierover het volgende aan:

- 'Bij de voorbereiding en de vaststelling van een beschikking inzake het verlenen, weigeren, wijzigen of intrekken van een vergunning wordt rekening gehouden met:*
- a. het behouden van mogelijkheden voor een doelmatig en veilig gebruik van de Noordzee door anderen dan de vergunninghouder,*
 - b. de op de Noordzee betrekking hebbende onderdelen van de Nota Ruimte waarvoor het regeringsstandpunt op 27 april 2004 aan de Voorzitter van de Tweede Kamer is toegezonden (Kamerstukken II 2003/04, 29 435, nrs. 1-2), en*

c. andere op de Noordzee betrekking hebbende plannen en gebiedsaanwijzingen op grond van de Wet op de waterhuishouding, de Wet op de Ruimtelijke Ordening, de Natuurbeschermingswet 1998, de Flora- en faunawet en de Wet milieubeheer.'

Datum
26 juni 2009
Nummer
WSV / 163

Ad a. Veilig en doelmatig gebruik van de Noordzee

In de toelichting bij de Beleidsregels wordt artikel 5 sub a als volgt toegelicht:

'De verzekering van een veilig en doelmatig gebruik van waterstaatswerken speelt in het kader van de Wbr een centrale rol bij de toetsing van vergunningaanvragen; dit komt tot uiting in artikel 5 van de beleidsregels, dat betrekking heeft op de toetsing van aanvragen. Daarbij gaat het om rechtmatig gebruik van de Noordzee door derden, zoals dat is geregeld in artikel 58 van het VN Zeerechtverdrag.

In dat artikel ligt besloten dat de kuststaat bij de uitoefening van zijn rechtsmacht in de EEZ ten aanzien van installaties en dergelijke rekening moet houden met de voor alle staten in die zone geldende rechten van scheepvaart, overvlucht, het leggen van onderzeese kabel- en buisleidingen en ander rechtmatig gebruik van de zee.

Het beleid op dit punt houdt met name een locatiebeleid in, waarbij rekening wordt gehouden met het ruimtebeslag van de installatie, met inbegrip van de veiligheidszone die rondom de installatie moet worden ingesteld (zie artikel 8 van de Beleidsregels), in relatie tot benodigde ruimte voor ander gebruik van de Noordzee.'

Scheepvaartveiligheid

De verzekering van een veilig en doelmatig gebruik van waterstaatswerken speelt in het kader van de Wbr een centrale rol bij toetsing van vergunningaanvragen (artikel 3 Wbr). In de Beleidsregels is het toetsingskader ten aanzien van installaties in de EEZ nader uitgewerkt. In de Beleidsregels komt tot uitdrukking dat bij de beoordeling van vergunningaanvragen rekening dient te worden gehouden met de op de Noordzee betrekking hebbende onderdelen van de Nota Ruimte (Integraal Beheerplan Noordzee 2015, hierna: IBN). Ten aanzien van de Noordzee is in de Nota Ruimte opgenomen dat het beleid van de Nederlandse overheid er op is gericht om de scheepvaartveiligheid op de Noordzee op hetzelfde niveau te handhaven en waar mogelijk (permanent) te verbeteren (IBN p. 27). Dit beleid is tevens verwoord in de Beleidsbrief Zeevaart 'Verantwoord varen en een vitale vloot' (4 april 2008). Op basis van dit wettelijke- en beleidskader houdt het bevoegd gezag bij de besluitvorming omtrent de vergunningen uitdrukkelijk rekening met de effecten van het oprichten en in standhouden van een windturbinepark op het veilige en doelmatige gebruik van de Noordzee.

Op grond van het bovenstaande toetst het bevoegd gezag op veilig en doelmatig gebruik van de Noordzee ten aanzien van scheepvaart. De methode voor de berekening van de effecten op de scheepvaartveiligheid betreft het zogenaamde SAMSON model. Dit model is ontwikkeld door de Rijksoverheid (Ministerie van Verkeer en Waterstaat) in samenwerking met het maritieme onderzoeksinstituut 'MARIN' te Wageningen en wordt bij diverse Nederlandse en Europese maritieme projecten toegepast voor het beoordelen van de scheepvaartveiligheid. Het

SAMSON model wordt gebruikt om kansen op en consequenties van verschillende soorten ongevallen op zee in te schatten, met name schip-schip aanvaringen, driften en 'ramming'. Daarbij wordt een verkeersdatabase van de Noordzee als uitgangspunt gehanteerd.

Datum
26 juni 2009
Nummer
WSV / 163

Naast de inschatting van de kansen op en consequenties van verschillende soorten ongevallen op zee is het noodzakelijk inzicht te verkrijgen in de vaarpraktijk van schepen ter vermindering van dergelijke ongevalsituaties. Daarom is in begin 2007 op initiatief van het bevoegd gezag de kennis van en ervaring met de vaarpraktijk samengebracht in een nautische adviesgroep. De adviesgroep is totstandgekomen met ambtenaren die ressorteren onder het Ministerie van VenW en Noordzeeloodsen. De in de adviesgroep samengebrachte kennis en ervaring maakte een deskundige benadering van de vaarpraktijk mogelijk en heeft bijgedragen aan een nadere afweging van het bevoegd gezag op het gebied van de scheepvaartveiligheid en mogelijke mitigerende maatregelen. Het bevoegd gezag heeft de kennis en ervaring van de vaarpraktijk daarnaast in relatie gebracht met de meeste recente gegevens over de verkeersstromen en -intensiteiten, de beschikbare ruimte (breedte van de vaarroute) en de kruispunten van meerdere vaarroutes. Het onderhavige besluit bevat de door het bevoegd gezag gemaakte afwegingen.

Luchtvaartveiligheid

Voor de beoordeling van een Wbr-aanvraag voor een offshore windturbinepark op luchtvaartveiligheidsaspecten wordt deze voorgelegd aan de Inspectie Verkeer en Waterstaat (IVW). Het toezicht van IVW binnen het domein Luchthavens richt zich op de Nederlandse luchthavens waartoe ook helikopterdekken behoren. Het toezicht binnen het domein Luchtruim is gericht op de luchtverkeersdienstverleningsorganisaties en op het gebruik van het Nederlandse luchtruim. IVW houdt in haar advies rekening met de volgende normen: ICAO Annex 14 part II, JAR-OPS 3, Mijnbouwregeling en CAP764.

Als uitgangspunt voor de beoordeling van de effecten op de luchtvaartveiligheid en de veiligheid op de platforms geldt dat deze niet mag worden aangetast, in aansluiting op het voorzorgsprincipe uit het IBN. In het IBN wordt ook gesteld dat meervoudig ruimtegebruik nagestreefd moet worden waar mogelijk. Voorwaarde is dat de andere gebruiker daar geen schade of hinder van ondervindt.

Andere gebruikers

Tevens is rekening gehouden met belangen van andere gebruikers van de Noordzee zoals de visserij, zandwinning, militaire gebieden en de olie- en gaswinning. Ook worden belangen van cultuurhistorische waarden die voortvloeien uit de Monumentenwet meegenomen bij het beoordelen van de aanvraag respectievelijk het opstellen van de vergunningvoorschriften. Bovengenoemde belangen worden niet alleen door het Ministerie van Verkeer en Waterstaat, maar ook door andere ministeries behartigd.

Ad. b. Nota Ruimte

Ten aanzien van artikel 5 sub b is het beleid van de op de Noordzee betrekking hebbende onderdelen van de Nota Ruimte uitgewerkt in het IBN. Het IBN heeft de status van een beleidsregel en bevat onder meer een afwegingskader voor vergunningverlening en een nadere begrenzing van gebieden met bijzondere ecologische waarden en de voor deze gebieden te hanteren beschermingsregimes.

Ad c. Wet op de waterhuishouding, de Wet ruimtelijke ordening, de
Natuurbeschermingswet 1998, de Flora- en faunawet en de Wet milieubeheer
In de toelichting op de Beleidsregels wordt dit artikel nader uitgelegd:

Datum
26 juni 2009
Nummer
WSV / 163

'Artikel 5 legt voorts vast dat bij het voorbereiden en vaststellen van beschikkingen inzake Wbr-vergunningen rekening wordt gehouden met het beleid voor de Noordzee dat is opgenomen in plannen op basis van enige in de beleidsregels genoemde wetten, te weten de Wet op de waterhuishouding, de Wet op de Ruimtelijke Ordening, de Natuurbeschermingswet 1998 en de Wet milieubeheer. Hiervoor is een aanvullende basis aanwezig in artikel 56, eerste lid, onderdeel b, onder iii, van het VN-Zeerechtverdrag: de kuststaat heeft in de EEZ rechtsmacht ten aanzien van de bescherming van het milieu. Hoewel de genoemde wetten als zodanig niet (of in de praktijk nog niet) van toepassing zijn in de EEZ, bevatten de op die wetten gebaseerde plannen wel degelijk mede beleidsvoornemens die op die zone van toepassing zijn.'

Ecologie

Uit artikel 3 lid 2 Wbr volgt dat rekening dient te worden gehouden met de bescherming van belangen van andere dan waterstaatskundige aard, voor zover daarin niet reeds is voorzien bij of krachtens andere wet. Hier wordt met name bedoeld op belangen ten aanzien van natuur en milieu (ecologie), zoals volgt uit de Kamerstukken II 1995/96, 24 573, nr. 6, blz. 3. Met de uitbreiding van het toepassingsgebied van de Wbr tot de EEZ geldt dit evenzeer voor de EEZ (Kamerstukken II, 1999/2000, 26961, nr. 3, p.3/4). Bij de beoordeling van een aanvraag zal dan ook bekeken moeten worden of de activiteit niet leidt tot onaanvaardbare gevolgen voor het milieu. Uit artikel 1 lid 2 van de Beleidsregels volgt dat onder milieu ook natuur wordt verstaan.

In dat licht volgt uit artikel 4 lid 1 sub e van de Beleidsregels dat, mede gelet op de verplichtingen op grond van de EG-richtlijn 85/337/EEG (PbEG L 175/40), zoals gewijzigd bij EG-richtlijn 97/11/EG (PbEG L 73/5), voor installaties als bedoeld in de bijlagen I en II bij genoemde richtlijn, waaronder een windturbinepark, niet eerder een vergunning zal worden verleend dan nadat de gegevens over de gevolgen voor het milieu in de vorm van een milieueffectrapportage zijn overgelegd, de relevante bepalingen van hoofdstuk 7 van de Wm zijn toegepast en de procedure omschreven in afdeling 13.2 van de Wm is gevolgd.

Uit het voorgaande vloeit voort dat bij de onderhavige besluitvorming rekening dient te worden gehouden met de Vogelrichtlijn 79/409/EEG (PbEG L 103) en Habitatrichtlijn 92/43/EEG (PbEG L 206). Door de Europese Commissie wordt verondersteld dat deze richtlijnen mede van toepassing zijn in de EEZ voorzover de bevoegdheid van de lidstaten zich uitstrekt over deze zone. Het Hof van Justitie heeft dit in een uitspraak van 20 oktober 2005 (zaak C-6/04) bevestigd.

Op grond van de Habitatrichtlijn moet ten aanzien van de vergunningaanvraag getoetst worden of significante gevolgen voor Natura 2000 gebieden zijn uit te sluiten. Het bevoegd gezag dient passende maatregelen te treffen om ervoor te zorgen dat de kwaliteit van de natuurlijke habitats en de habitats van de soorten in de speciale beschermingszones niet verslechtert en er geen storende factoren optreden voor de soorten waarvoor de zones zijn aangewezen voor zover die factoren, gelet op de doelstellingen van de richtlijn een significant effect zouden

kunnen hebben. Conform artikel 6 lid 3 van de Habitatrictlijn wordt voor elk project dat niet direct verband houdt met het beheer van het gebied, maar afzonderlijk of in combinatie met andere projecten significante gevolgen kan hebben voor zo'n gebied een passende beoordeling gemaakt van de gevolgen voor het gebied, rekening houdend met de instandhoudingsdoelstellingen van dat gebied. Gelet op de conclusies van de passende beoordeling van de gevolgen voor het gebied en onder voorbehoud van het navolgende geeft het bevoegd gezag slechts toestemming voor het project nadat zij de zekerheid heeft verkregen dat het de natuurlijke kenmerken van het betrokken gebied niet zal aantasten.

Datum
26 juni 2009
Nummer
WSV / 163

Indien bij beoordeling van de aanvraag significante effecten niet zijn uit te sluiten voor het gebied kan bij afwezigheid van alternatieve oplossingen op grond van artikel 6 lid 4 van de Habitatrictlijn door het bevoegd gezag enkel worden vergund om dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard, waarbij alle nodige compenserende maatregelen genomen worden om te waarborgen dat de algehele samenhang van Natura 2000 bewaard blijft. Hiervan dient de Europese Commissie op de hoogte gesteld te worden.

Vorzorgsbeginsel

Eveneens houdt het bevoegd gezag in het afwegingskader bij de vergunningverlening rekening met het voorzorgsbeginsel. Het voorzorgsbeginsel houdt in dat preventieve maatregelen genomen dienen te worden wanneer er redelijke gronden tot bezorgdheid bestaan, dat de activiteit schade toebrengt aan het milieu, de gezondheid van de mens of ander rechtmatig gebruik. Volgens de Nota Ruimte en het IBN geldt het voorzorgsbeginsel voor alle activiteiten op de Noordzee en is een belangrijk uitgangspunt bij de planning en ontwerp van voorgenomen activiteiten op zee. De Europese commissie stelt in 2000 dat het voorzorgsbeginsel niet alleen toepasbaar is in het milieurecht maar ook in andere situaties waarin geen eenduidig wetenschappelijk materiaal voor handen is (Mededeling van de commissie over het voorzorgsbeginsel COM 2000/0001).

Bij de vergunningverlening betrokken instanties

Kaders en beleid voor het vergunningverleningsproces van windturbineparken op zee zijn vastgelegd in de eerder genoemde Beleidsregels (21 december 2004) en in een draaiboek "Committering van 450 MW windenergie op de Noordzee" (voor de zgn. 2^e ronde). Het draaiboek is bij brief van 30 juni 2008 van de Staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat, mede namens de ministers van Economische Zaken (EZ), Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer (VROM) en Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) aan de Tweede Kamer gestuurd (TK 31209 en 21239, nr. 35). Het draaiboek beschrijft onder andere de stappen in de periode van 1 juli 2008 tot 1 november 2009 ten aanzien van de Wbr-vergunningverlening. Beide documenten zijn opgesteld in nauw overleg tussen de ministeries van EZ, VROM, LNV en het Ministerie van V&W.

3) BELANGENAFWEGING EN MOTIVERING

Bij de toetsing van de vergunningaanvraag richt het bevoegd gezag zich volgens het toetsingskader onder meer op de effecten van het initiatief op een veilig en doelmatig gebruik van de Noordzee, waaronder de effecten op scheepvaartveiligheid, luchtvaartveiligheid, mijnbouwactiviteiten en natuur en milieu (ecologie). De effecten op de gebruiksfunctie zandwinning en militaire gebieden spelen geen rol bij dit besluit.

Aan de hand van het in hoofdstuk 2 beschreven toetsingskader worden in de paragrafen 3.1 tot en met 3.4 de volgende aspecten overwogen:

- effecten op scheepvaartveiligheid (paragraaf 3.1);
- effecten op luchtvaartveiligheid (paragraaf 3.2);
- effecten op mijnbouw (3.3);
- effecten op ecologie (3.4).

In iedere paragraaf worden na een korte inleiding weergegeven:

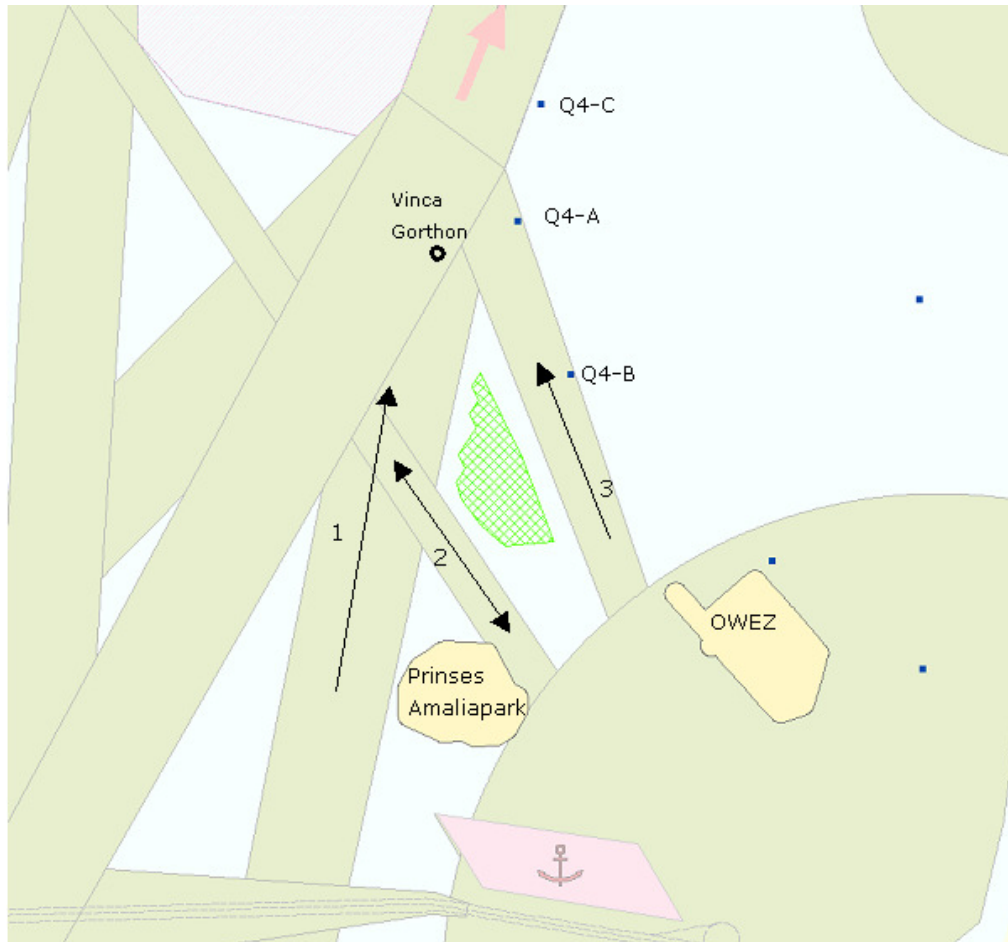
- de belangrijkste conclusies omtrent het onderwerp ('het belang') in het MER;
- advies Commissie m.e.r. en overige adviseurs;
- overwegingen en conclusies die het bevoegd gezag op basis daarvan heeft getrokken.

De inspraak die ontvangen is op de terinzagelegging van het MER is op relevante punten opgenomen in dit besluit en samengevat weergegeven en voorzien van een reactie in bijlage 2 van dit besluit.

3.1 Effecten op scheepvaartveiligheid

3.1.1 Ligging windturbinepark Q4

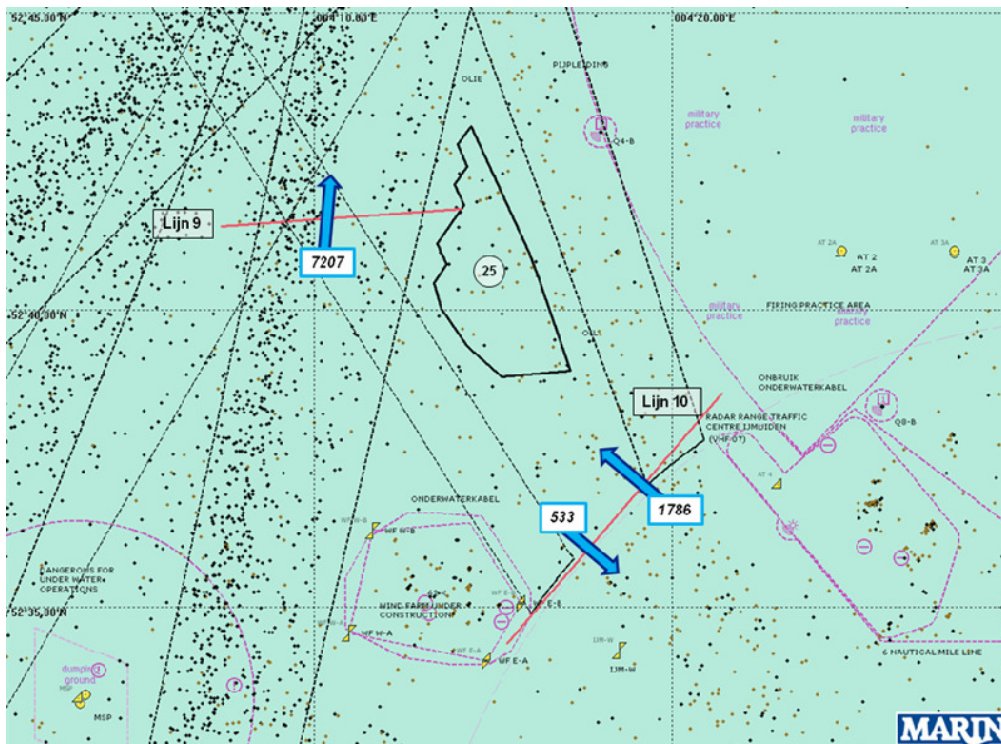
Het windturbinepark Q4 ligt op ongeveer 12,5 nautische mijlen (NM) uit de kust van Egmond aan Zee. Onderstaande figuur 1 geeft de ligging van het park weer ten opzichte van de directe omgeving.

Figuur 1: Ligging van het windturbinepark 'Q4' (groen gearceerd) t.o.v. de clearways (grijs), verkeersscheidingsstelsel Texel (roze pijl), verkeersstromen 1 t/m 3, de twee bestaande windturbineparken (geel), het wrak van de Vinca Gorthon, ankergebied IJmuiden (roze met anker) en mijnbouwplatforms (blauwe stippen). (bron: GIS bestanden Rijkswaterstaat Dienst Noordzee)

Sinds 2007 zijn de windturbineparken OWEZ en Prinses Amalia in bedrijf. De verkeersstromen in de omgeving van het aangevraagde windturbinepark zijn als gevolg van deze windturbineparken enigszins gewijzigd in route. Het bevoegd gezag heeft daarom het MARIN verzocht de route en grootte van de verkeersstromen op basis van AIS gegevens¹ over 2008 in het gebied rondom het geplande windturbinepark te overleggen, zie figuur 2.

¹ AIS = Automatic Identification System; alle schepen groter dan 300 Bruto Ton zijn volgens IMO regelgeving verplicht een AIS transponder aan boord te hebben, waardoor onder andere de koersen en snelheden van deze schepen vanaf de wal te volgen en vast te leggen zijn.

Datum
26 juni 2009

Nummer
WSV / 163

Figuur 2: Verkeersintensiteit rondom Q4 (nr. 25). De getallen bij de pijlen geven het middels AIS geregistreerde aantal scheepsbewegingen over 2008 weer dwars over de bijbehorende rode lijnen. De zwarte en bruine stippen geven de AIS scheepsposities binnen 1 week in juli 2008 aan om een ruimtelijk idee te geven van de verkeersstromen. [Bron: 'Intensiteit scheepvaart nabij windturbineparken' Marin 20 mei 2009]

In figuur 2 is te zien dat de scheepvaart momenteel midden tussen de parken OWEZ en Prinses Amalia door vaart. Het voorliggende besluit is gebaseerd op deze verkeersstromen omdat dit de meest recent beschikbare informatie is. Deze verkeersstromen wijken (beperkt) af van het MER, wat dateert van voor de bouw van de windturbineparken.

Op basis van figuur 2 zijn de volgende aantallen scheepsbewegingen bij de verkeersstromen in figuur 1 aangehouden:

1. Noord gaand verkeer richting Texel VSS; het betreft ca. 7207 scheepsbewegingen per jaar. Deze verkeersstroom voegt noordwest van het windturbinepark (bij de ingang van het Texel VSS) samen met twee westelijker gelegen verkeersstromen tot 1 grote verkeersstroom van 25.000 schepen per jaar;
2. IJmuiden – Engelse oostkust (of Texel VSS) en v.v. west van Q4; het betreft ca. 1426 $((1786/2)+533)$ scheepsbewegingen per jaar²;

² Feitelijk vaart het verkeer in verkeersstromen 2 en 3 momenteel midden door het windturbinepark heen. Zodra Q4 gebouwd wordt zullen pas een oostelijke en westelijke verkeersstroom ontstaan. In dit besluit gaan we er vanuit dat 50% van het verkeer dat uit IJmuiden komt oost en 50% west van Q4 zal gaan varen. Verkeer dat naar IJmuiden vaart zal via de westelijke route aan komen varen, omdat de oostelijke route vanuit de noord gaande baan van het Texel VSS komt.

3. IJmuiden - Texel VSS oost van Q4; het betreft ca. 893 (1786/2) scheepsbewegingen per jaar.

Naast de routegebonden scheepvaart is er in het gebied relatief veel niet-routegebonden verkeer, zoals offshore dienstverleningsschepen, visserijsschepen en recreatieschepen grotendeels vanuit Den Helder en IJmuiden.

Datum
26 juni 2009

Nummer
WSV / 163

Op 3 NM ten zuidoosten van Q4 ligt het Offshore windturbinepark Egmond aan Zee (OWEZ); op 2,4 NM ten zuiden van Q4 ligt het Prinses Amalia windturbinepark. Op 3 NM ten noordwesten van Q4 ligt het wrak 'Vinca Gorthon', een 166 meter lang schip, dat is gemarkeerd met kardinale lichtboeien. Op 1,7 NM tot 10 NM ten noordoosten van Q4 bevinden zich de mijnbouwplatforms Q4-B, Q4-A en Q4-C. Op meer dan 4 NM ten noorden van Q4 ligt het verkeersscheidingsstelsel (VSS) van Texel.

3.1.2 Het MER

Om de effecten van een windturbinepark op de scheepvaart te kunnen berekenen is conform de actuele richtlijnen de afwikkeling van het scheepvaartverkeer voor de situatie met het windturbinepark in SAMSON gemodelleerd. Voor de locatie van het windturbinepark is een verkeersdatabase aangemaakt, waar het verwachte veranderde vaarpatroon is ingebracht. Vervolgens zijn de ongevalskans modellen van SAMSON toegepast voor het doorrekenen van de effecten van het windturbinepark voor de scheepvaart.

In het MER zijn de effecten van het windturbinepark op de scheepvaartongevallen bepaald met behulp van het SAMSON model weergegeven. De aanvrager trekt de volgende conclusies omtrent scheepvaartveiligheid (niet uitputtend):

- het park levert volgens de SAMSON berekeningen weinig risico's op voor de scheepvaart;
- er zal tijdens de bouw van het park tijdelijk (een half jaar) een verhoogde kans op aanvaringen van 0,26% en andere typen ongevallen van 0,13% optreden vanwege de verhoogde verkeersintensiteit;
- de kans op persoonlijk letsel bij een aanvaring of aandrijving is bijzonder klein. De kans op meer dan 10 doden is gelijk aan 1/42.780 jaar;
- de kans op uitstroom van bunkerolie of ladingolie in de EEZ als gevolg van een aanvaring of aandrijving met een schip bedraagt eens in de 956 jaar.

Hoewel de beschreven risico's gering zijn benoemt de aanvrager in het MER de volgende mitigerende maatregelen:

- het park markeren middels het Automatic Identification System (AIS) waardoor de kans op aanvaringen wordt verkleind, maar niet de kans op aandrijvingen;
- inzet van de zeesleepboot Waker, waarmee de kans op aandrijvingen van schepen met windturbines met meer dan 50% afneemt mits de sleepboot op de juiste plek is gestationeerd;
- het verkleinen van het park of het instellen van 'traffic lanes' om de afstand van het passerende verkeer tot het windturbinepark te vergroten.

Inspraak op het MER

Het Centraal Nautisch Beheer Noordzeekanaalgebied is van mening dat het MER op het gebied van scheepvaartveiligheid en de gevolgen voor de bereikbaarheid

van het Amsterdam Noordzeekanaalgebied op verkeerde uitgangspunten is gebaseerd en daardoor geen juist beeld geeft van de gevolgen voor de scheepvaart. De ontwikkeling van het windmolenpark Q4-WP leidt tot verhoogde risico's t.a.v. de nautische veiligheid op de Noordzee. Door de ontwikkeling van het windmolenpark Q4-WP ontstaat samen met de bestaande windturbineparken een ernstige barrière voor schepen van en naar het havenaanloopgebied van het Amsterdam Noordzeekanaalgebied, met als neveneffect verhoogde concentratie op bestaande zeevaartroutes. De gehanteerde veiligheidsmarges wijken af van hetgeen in de internationale scheepvaart gehanteerd wordt.

Datum
26 juni 2009
Nummer
WSV / 163

3.1.3 Adviezen

Advies Commissie m.e.r.

De Commissie is van oordeel dat de (cumulatieve) effecten op de scheepvaartveiligheid in het MER goed beschreven zijn. Zij adviseert dat het mogelijk is om met verschillende mitigerende maatregelen de mogelijke effecten positief te beïnvloeden. De Commissie adviseert verder aandacht te besteden aan de storing van de aan boord van schepen en luchtvaartuigen aanwezige apparatuur, met name de storing in de ontvangst van radio- en transpondersignaal. Daarnaast adviseert de Commissie het bevoegd gezag toe te zien op eenduidige calamiteitenplannen die zijn afgestemd met het Kustwachtcentrum.

3.1.4 Overwegingen en conclusie bevoegd gezag

De Wbr spreekt van een doelmatig en veilig gebruik van bij het rijk in beheer zijnde waterstaatswerken. Waterstaatswerken zijn voor de vergunningprocedure te definiëren als (zee)water en (zee)bodem. Bij toetsing van de waterstaatkundige belangen moet gedacht worden aan veiligheid voor scheepvaart, risico's tengevolge van aanvaringen c.q. aandrijvingen van op drift geraakte schepen en doelmatig gebruik van de zeebodem. Om het doelmatig en veilig gebruik van de Noordzee te bepalen heeft het bevoegd gezag de inzichten uit het MER, de inspraak en het advies van de Commissie m.e.r. overwogen en afgewogen.

Het accent ligt in het MER op de theoretische onderbouwing met behulp van het SAMSON model. Zoals in paragraaf 2 onder scheepvaartveiligheid is opgemerkt, geeft dit model alleen een inschatting van de kansen op en consequenties van verschillende ongevallen op zee. Om daarnaast een beeld te krijgen van alle effecten van een windturbinepark op scheepvaartveiligheid maakt het bevoegd gezag een nadere afweging op basis van de kennis van en ervaring met de vaarpraktijk in het betreffende gebied, waarbij goed zeemanschap en de menselijke factor een belangrijke rol spelen. Het bevoegd gezag houdt daarbij rekening met alle direct en indirect van invloed zijnde nautische aspecten, zoals autonome ontwikkelingen in het scheepvaartverkeer, effecten op scheepvaartveiligheid, de bereikbaarheid van ankergebieden en havens en mogelijk mitigerende maatregelen.

Daarnaast brengt het bevoegd gezag de vaarpraktijk in relatie met de meest recente verkeersstromen en -intensiteiten, de beschikbare ruimte (breedte van de vaarroute) en de grootte van de schepen in de vaarroute. De aspecten zijn in de overwegingen hieronder weergegeven:

- de verkeersstromen rondom het windturbinepark;

- het samenvoegend en kuisend verkeer in de aanloop van het Texel VSS;
- visuele navigatie;
- risico's van het park voor niet routegebonden (kleinere) scheepvaart;
- het inzetten van een begeleidingsschip of zeesleepboot;
- mogelijkheden tot verkleinen van het windturbinepark;
- de cumulatieve effecten van meerdere windturbineparken.

Datum
26 juni 2009

Nummer
WSV / 163

Deze overwegingen zijn naar inzicht van het bevoegd gezag doorslaggevend voor de conclusies omtrent het aspect scheepvaartveiligheid en kunnen afwijken van de eerdergenoemde adviezen.

Nadere overwegingen omtrent de verkeersstromen rondom het windturbinepark

Om een oordeel te kunnen geven over de veiligheid in de verkeersstromen rondom het windturbinepark wordt als eerste beredeneerd wat de benodigde breedte van een scheepvaartroute is. Deze breedte is afhankelijk van de scheepvaartintensiteit, de toegepaste verkeersrichtingen op de scheepvaartroute (één- of tweerichtingsverkeer), en het verschil in vaarsnelheid tussen schepen³.

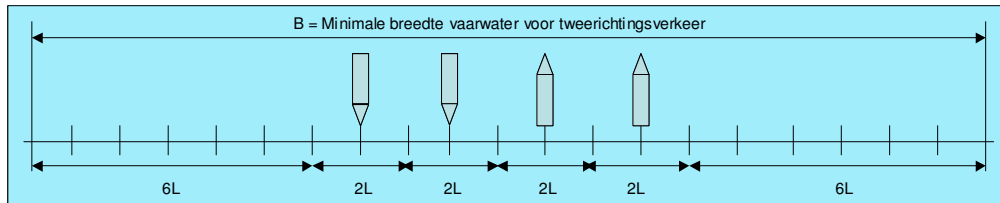
Verkeersstroom 1 - west van het windturbinepark noord gaand richting Texel VSS (zie figuur 1):

Het aantal schepen in deze verkeersstroom bedraagt ca. 7207 schepen per jaar. Gemiddeld betekent dit ca. 20 schepen per dag. Omdat de scheepvaartintensiteit in verband met tij en beschikbaarheid van ligplaatsen in havens varieert is de piekbelasting groter dan dit gemiddelde. Bij piekbelasting wordt de kans dat schepen elkaar oplopen groter. Daarom wordt uitgegaan van drie schepen die veilig naast elkaar moeten kunnen varen in de route van de verkeersstroom. De route van verkeersstroom 1 grenst aan de oostzijde tegen de 500 meter veiligheidszone van het park aan. Aan de westzijde wordt de route ter hoogte van het windturbinepark niet begrensd door obstakels. Hier bevinden zich echter wel twee andere drukke verkeersstromen die ook richting het Texel VSS lopen. Mogelijk zullen schepen in verkeersstroom 1 uit veiligheidsoverwegingen wat westelijker van het windturbinepark gaan varen dan de minimaal vereiste 500 meter. Daarvoor is voldoende ruimte west van het windturbinepark, hoewel hierdoor de schepen in de samenvoegende verkeersstromen dichter op elkaar komen te varen en elkaar mogelijk hinderen.

Verkeersstroom 2 – IJmuiden – Engelse oostkust (of Texel VSS) en v.v., west van Q4 (zie figuur 1):

Het aantal scheepsbewegingen in deze verkeersstroom bedraagt ca. 1426 schepen per jaar (zie ook voetnoot 2). Gemiddeld betekent dat ca. 4 schepen per dag die elkaar in tegengestelde richtingen passeren. Omdat de scheepvaartintensiteit in verband met bijvoorbeeld het schutten van de sluisen van IJmuiden kan variëren is de piekbelasting groter dan dit gemiddelde. Daarnaast zal er met verschillende snelheden gevaren worden vanwege het vertrek uit IJmuiden. Daarom wordt uitgegaan van vier schepen die veilig naast elkaar moeten kunnen varen ten westen van het windturbinepark. De benodigde ruimte voor vier schepen naast elkaar, uitgaande van schepen van 400 meter lengte (= grootste formaat schepen) bedraagt 4,3 NM (zie ook figuur 3).

³ In een verkeersstroom met veel schepen in beide richtingen, met onderling grote verschillen in vaarsnelheid zullen meer schepen veilig naast elkaar moeten kunnen varen dan in een verkeersstroom met weinig schepen, in één richting en met onderling kleine verschillen in vaarsnelheid.

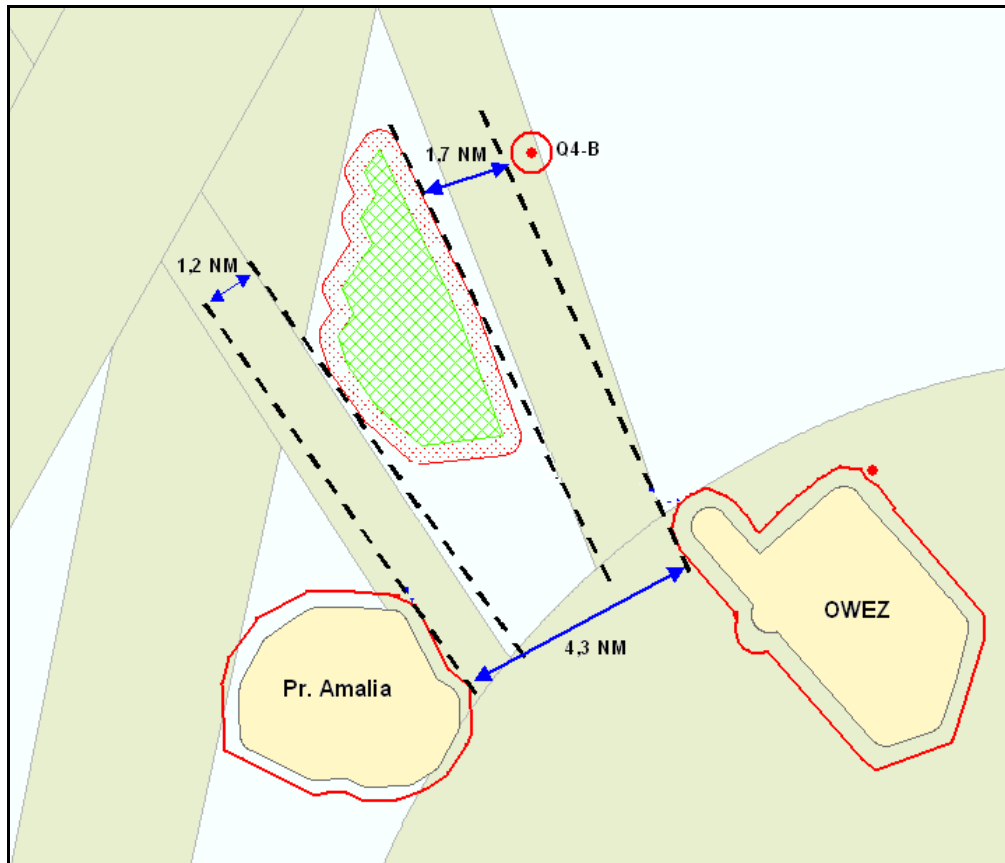

Datum
26 juni 2009
Nummer
WSV / 163

Figuur 3: De minimale breedte van een vaarweg voor tweerichtingsverkeer waarin 4 schepen van 400 m lengte elkaar kunnen oplopen bedraagt 8 maal de scheepslengte ($4 \times 2 \times 400 \text{ m} = 3200 \text{ m} = 1,7 \text{ NM}$) om elkaar op voldoende afstand te passeren plus 12 scheepslengtes ($2 \times 6 \times 400 \text{ m} = 4800 \text{ m} = 2,6 \text{ NM}$) voor de effectieve draaicirkel in geval van een uitwijk (crash)manoeuvre van 2 schepen, dus in totaal 4,3 NM.⁴

Verkeersstroom 2 passeert direct ten zuidwesten van het windturbinepark Q4. De passage van Q4 vindt direct voor of na (afhankelijk van de vaarrichting) de passage tussen het Prinses Amalia windturbinepark en OWEZ door en in tegengestelde richtingen. De doorgang tussen de parken is rond de 4,3 NM breed. Om zonder ruime koerswijzigingen voldoende afstand van de westzijde van Q4 te kunnen houden moet verkeersstroom 2 dicht langs het Prinses Amaliapark varen. Indien in een rechte lijn tussen de het Prinses Amaliapark en Q4 wordt doorgevaren, bedraagt de effectieve vaarweg 1,2 NM (zie figuur 4). Berekend was dat er minimaal 4,3 NM ruimte nodig is voor de grootte van de verkeersstroom.

⁴ PIANC Work Group 30 Guideline for design of Navigation Channels, June 1997.

Figuur 4. Effectieve vaarwegen voor verkeersstromen 2 en 3. De rode arcering betreft de veiligheidszone van 500 meter rondom de parken waarin niet gevaren mag worden, de ruimte tussen de zwarte stippellijnen betreft de effectieve vaarweg. (bron: GIS bestanden Rijkswaterstaat Dienst Noordzee).

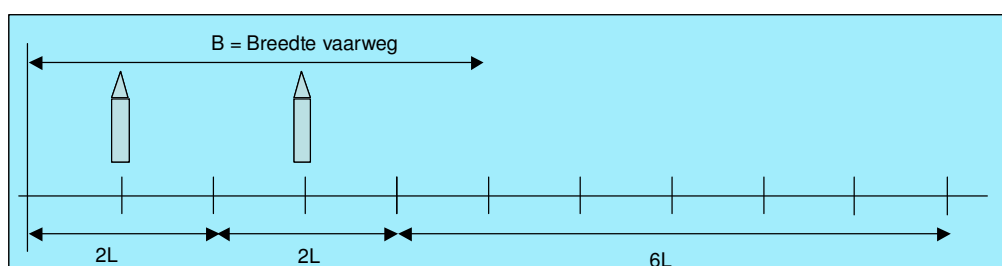
Het maken van koerswijzigingen gedurende de doorvaart tussen de parken Prinses Amalia en Q4-WP is mogelijk, maar levert een verwarrend verkeersbeeld in het gebied. Schepen met verschillend gekozen koersen, zullen in de beperkte ruimte tussen de twee parken doorvaren en op verschillende posities van koers veranderen, waardoor de kans op dichtbij situaties en aanvaringen tussen schepen aanzienlijk vergroot wordt.

Verkeersstroom 2 wordt dus gehinderd door het windturbinepark Q4 in combinatie met het Prinses Amalia windturbinepark. De verwachting is dat het overgrote deel van de scheepvaart deze route zelfs zal gaan vermijden omdat deze te krap wordt gevonden en zuidoost van het Prinses Amaliapark langs gaat varen via de IJ-geul van/naar IJmuiden. Het drukker worden van deze route levert vooral problemen op aan de westzijde van het Prinses Amaliapark. Het verkeer moet om het ankergebied noord van de IJ-Geul en het Prinses Amalia park heen varen terwijl het samenvoegt met het verkeer vanuit het VSS Rotterdam Noord. West van het Prinses Amaliapark heerst al een aanzienlijke verkeersdruk, welke versterkt zal worden indien de noordelijke aanloop/vertrekroute van IJmuiden vervalt.

Verkeersstroom 3 IJmuiden – Texel VSS, oost van Q4 (zie figuur 1):

De passage van Q4 vindt direct na de passage tussen het Prinses Amalia windturbinepark en OWEZ plaats. Het aantal schepen in deze verkeersstromen bedraagt ca. 893 schepen per jaar. Gemiddeld betekent dit ca. 2 schepen per dag. Omdat de scheepvaartintensiteit in verband met bijvoorbeeld het schutten van de sluisen van IJmuiden kan variëren is de piekbelasting groter dan dit gemiddelde. Daarom wordt uitgegaan van twee schepen die veilig naast elkaar moeten kunnen varen in de route van de betreffende verkeersstroom. De benodigde ruimte voor twee schepen naast elkaar, uitgaande van schepen van 400 meter lengte bedraagt 4000 meter (2,2 NM) (zie Figuur 5).

Datum
26 juni 2009
Nummer
WSV / 163

Figuur 5: Minimale breedte van een vaarweg waarin 2 schepen van 400m lengte elkaar kunnen oplopen bedraagt 4 maal de scheeps lengte ($2 \times 2 \times 400 \text{ m} = 1600 \text{ m} = 0,9 \text{ NM}$) om elkaar op voldoende afstand te passeren plus 6 scheeps lengtes ($6 \times 400 \text{ m} = 2400 \text{ m} = 1,3 \text{ NM}$) voor de effectieve draaicirkel in geval van een uitwijk(crash) manoeuvre van 1 schip dus in totaal 2,2 NM.⁵

De route van verkeersstroom 3 ligt direct noordoost van het windturbinepark Q4. Ook voor deze verkeersstroom geldt dat de passage van Q4 direct na de passage tussen het Prinses Amalia windturbinepark en OWEZ door plaatsvindt. Door het windturbinepark Q4 zal het verkeer gedwongen worden om dicht langs het windturbinepark OWEZ te varen dan nu zodat het voldoende oost van Q4 passeert zonder daarvoor een ruime koerswijziging te hoeven maken gedurende de passage tussen OWEZ en het Prinses Amaliapark. Daarnaast ligt op 1,7 NM ten noordoosten van windturbinepark Q4 het platform Q4-B, wat de effectieve vaarweg oost van het windturbinepark beperkt tot 1,7 NM (zie figuur 4). Er kan ook gekozen worden om oost van het platform langs te gaan varen, maar door de opeenvolgende platforms die op Q4-B volgen wordt het invaren van het verkeersscheidingsstelsel vervolgens belemmerd.

Berekend was op basis van de grootte van verkeersstroom 3 dat er een vaarwegbreedte van minimaal 2,2 NM nodig is noordoost van het windturbinepark. Deze is niet aanwezig. Verkeersstroom 3 wordt dus gehinderd door het windturbinepark Q4 in combinatie met OWEZ en het platform Q4-B.

Evenals voor verkeersstroom 2 is de verwachting dat het overgrote deel van de scheepvaart deze route zelfs zal gaan vermijden en zuidoost van het Prinses Amaliapark langs gaan varen via de IJ-Geul vanuit IJmuiden. Het drukker worden van deze route levert wederom dezelfde problemen op zoals beschreven onder verkeersstroom 2.

⁵ PIANC Work Group 30 Guideline for design of Navigation Channels, June 1997.

Conclusie na overwegingen omtrent verkeersstromen

De verkeersstromen van IJmuiden naar de Engelse kust of het Texel VSS en v.v. (2 en 3) ondervinden aanzienlijke hinder van het voorgenomen windturbinepark Q4. Het windturbinepark blokkeert de route van deze verkeersstromen tussen de bestaande windturbineparken Prinses Amalia en OWEZ door. Het betreft in totaal ca. 2319 schepen per jaar.

De verwachting is dat deze schepen bij realisatie van het windturbinepark Q4 deze routes uit veiligheidsoverwegingen (te beperkte ruimte tussen de windturbineparken) zullen gaan mijden. De noordelijke route van/naar IJmuiden zal dan dus grotendeels vervallen.

Dat levert een concentratie van scheepvaart op in de IJ-geul en de route van de IJ-geul naar het Texel VSS. Het drukker worden van deze route levert vooral problemen op zuidwest van het Prinses Amalia park waar het verkeer uit de IJ-geul samenvoegt met het verkeer vanuit het VSS Rotterdam Noord. Het bevoegd gezag vindt deze hinder onacceptabel voor de scheepvaartveiligheid.

Door het vervallen van de noordelijke routes van/naar IJmuiden komt de bereikbaarheid van IJmuiden en het Noordzeekanaal in het geding. Het doelmatig gebruik van de Noordzee wordt daarmee geschaad.

Datum
26 juni 2009
Nummer
WSV / 163

Overwegingen omtrent het kruisend en samenvoegend verkeer in de aanloop Texel VSS

Het windturbinepark Q4 bevindt zich juist ten zuidoosten van de aanloop naar het verkeersscheidingsstelsel van Texel. Alle verkeersstromen uit het zuiden komen in dit aanloopgebied samen. Het betreft een grote concentratie van scheepvaart, totaal betreft het ca. 25.000 schepen per jaar. Door de grote diversiteit in schepen is er sprake van grote snelheidsverschillen.

Algemeen kan worden gesteld dat de verkeersstroom 1 moet uitwijken voor de verkeersstromen 2 en 3 die van stuurboord in komen. Door de windturbineparken Prinses Amalia en Q4 wordt het zicht (zowel op radar als visueel) over stuurboord belemmerd voor verkeersstroom 1 op verkeersstromen 2 en 3. De waarneembaarheid van de scheepvaart aan de oostzijde van de windturbineparken wordt hierdoor verminderd.

Kruisen en samenvoegen van verkeersstromen 1 en 2 (zie figuur 1):

Verkeersstromen 1 en 2 kruisen elkaar ten zuiden van het wrak van de Vinca Gorthon. Hoewel eerder is vastgesteld dat het aannemelijk is dat verkeersstroom 2 grotendeels 'opdroogt' door het windturbinepark kan de verkeersstroom niet volledig uitgesloten worden. Schepen in verkeersstroom 1 zullen bedacht moeten blijven op verkeer dat tussen het Prinses Amalia park en Q4 doorkomt. Q4 ligt direct oost van het gebied waar noord gaande verkeersstromen richting het Texel VSS samenkomen en vormt daarbij een complicerende factor. Verkeersstroom 1 heeft beperkte mogelijkheden om naar stuurboord uit te wijken voor de andere verkeersstromen vanwege het windturbinepark.

Ook zal verkeersstroom 2 uit de richting van Engeland naar IJmuiden bij het uitwijken worden gehinderd door het windturbinepark. Dit verkeer moet na het passeren van verkeersstroom 1 uitkomen tussen de windturbineparken Q4 en het Prinses Amaliapark, een 'gat' van 2,1 NM. Met een flinke uitwijkmanoeuvre voor een dwars inkomend schip komt een schip al gauw 2 NM naast de geplande koerslijn uit, waardoor het gat gemist wordt. De verwachting is dat schepen ook om deze reden de route van verkeersstroom 2 zullen gaan mijden.

Samenvoegen van verkeersstromen 1 en 3 (zie figuur 1):

Verkeersstromen 1 en 3 zullen elkaar noord van het wrak van de Vinca Gorthon ontmoeten en in dezelfde richting hun route vervolgen; het windturbinepark Q4 vormt daarbij geen extra complicerende factor.

Datum
26 juni 2009
Nummer
WSV / 163

Conclusie na overwegingen omtrent kruisend en samenvoegend verkeer in de aanloop Texel VSS

Het windturbinepark Q4 vormt een belemmering voor uitwijkmanoeuvres van het kruisende verkeer in de verkeersstroom die vanuit het zuiden het Texel VSS invaart. Het betreft een aanzienlijke verkeersstroom (7207 schepen per jaar) waarin schepen van verschillende groottes en snelheden varen. Deze schepen moeten uitwijken voor het noordwestelijk varende verkeer vanuit IJmuiden (verkeersstroom 2), waarbij het windturbinepark Q4 een belemmering vormt. Overigens moet wel worden opgemerkt dat het bedoelde verkeer vanuit IJmuiden aanzienlijk zal verminderen omwille van de redenen als omschreven onder 'verkeersstromen'.

Het verkeer dat vanuit Engeland richting IJmuiden vaart (verkeersstroom 2) zal ook hinder ondervinden van het windturbinepark bij het kruisen van de verkeersstroom 1. De verwachting is dat schepen deze route mede daarom (zie ook onder 'verkeersstromen') zelfs zullen vermijden.

Overwegingen omtrent visuele navigatie

In de omgeving van het windturbinepark staan veel platformen met verlichting (Q4-A, Q4-B, Q4-C, Q1-Halfweg, Q8-B en Q1 Helm A). Samen met de visserij en de bestaande windturbineparken, het ankergebied ten noorden van de IJ-geul dat veel gebruikt wordt (bezettingsgraad gemiddeld 80%), de verlichting van Corus in IJmuiden en de grote hoeveelheid scheepvaartverkeer rondom IJmuiden, levert het windturbinepark Q4 een desoriëntatie voor de scheepvaart op. De grote hoeveelheid verlichting in de omgeving geeft een verminderd overzicht op het verkeersbeeld waardoor desoriëntatie kan ontstaan.

Hoewel niet doorslaggevend voor de besluitvorming acht het bevoegd gezag deze hinder een extra complicerende factor.

Overwegingen omtrent niet-routegebonden (kleinere) scheepvaart

Kleinere niet-routegebonden schepen (visserij, recreatievaart) zullen zich niet altijd bewegen conform de eerder in dit besluit geschetste verkeersstromen. Het vaarpatroon van deze schepen is grilliger en minder voorspelbaar. Deze schepen kunnen gemakkelijker en sneller manoeuvreren dan de (grotere) routegebonden schepen en hebben daarbij dan ook minder ruimte nodig. Visserijschepen worden tussen 2012 en 2014 stapsgewijs verplicht een Automatic Identification System (AIS) aan boord te hebben, en ook de recreatievaart maakt in toenemende mate vrijwillig gebruik van dit systeem, waardoor kleinere niet-routegebonden schepen beter waarneembaar worden. Het bevoegd gezag acht de afname van de verkeersveiligheid door de aanleg van het windturbinepark voor deze schepen daarom beperkt.

Overwegingen omtrent een begeleidingsschip of zeesleepboot

Het bevoegd gezag heeft overwogen of een begeleidingsschip of een sleepboot noodzakelijk is ter vergroting van de verkeersveiligheid rondom het windturbinepark.

Een begeleidingsschip dient om toezicht te houden op de verkeerssituatie en om schepen welke ongewenste manoeuvres maken te attenderen op hun gedrag. Het

bevoegd gezag is van mening dat deze functie middels radartoezicht vanaf de wal ook gerealiseerd kan worden en acht een begeleidingsschip in de operationele periode dan ook niet noodzakelijk. Tijdens de bouwfase, waarin werkschepen af en aan varen, is de aanwezigheid van een begeleidingsschip ter plaatse wel noodzakelijk.

Datum
26 juni 2009
Nummer
WSV / 163

Een zeesleepboot met voldoende trekkracht kan een op drift geraakt schip dat het windturbinepark in dreigt te drijven van het park wegslepen en heeft daarmee een toegevoegde waarde voor de scheepvaartveiligheid. De zeesleper zal daartoe wel binnen redelijke afstand van het park aanwezig moeten zijn op het moment van op drift raken van het betreffende schip. In praktijk zou dat betekenen dat er permanent een zeesleper bij het park aanwezig zou moeten zijn. De in het MER berekende risico's van schepen die op drift raken en in het windturbinepark verdagen zijn naar inzicht van het bevoegd gezag te klein om zo'n permanente zeesleepboot bij het windturbinepark te rechtvaardigen.

Overwegingen betreffende mogelijkheden tot verkleinen van het windturbinepark
Een mogelijke mitigerende maatregel om de verkeersstromen 2 en 3 meer ruimte te geven is het verkleinen van het windturbinepark aan de oost en westzijde. Echter hiermee wordt het knelpunt zoals aangegeven onder 'Overwegingen omtrent het kruisend en samenvoegend verkeer in de aanloop Texel VSS' niet opgelost. Daarom vindt het bevoegd gezag deze maatregel ontoereikend.

Overwegingen omtrent cumulatieve effecten

De cumulatieve effecten van het windturbinepark Q4 met de windturbineparken Prinses Amalia en OWEZ zijn reeds meegenomen in de beoordeling van Q4 omdat deze reeds aangelegd zijn. Ten tijde van het opstellen van dit besluit zijn er in de directe omgeving van windturbinepark Q4 geen andere windturbineparken aanwezig dan wel vergund. Daarom spelen de cumulatieve effecten op gebied van scheepvaart geen verdere rol bij de besluitvorming.

Conclusie van het bevoegd gezag omtrent scheepvaartveiligheid

De Wbr spreekt van een doelmatig en veilig gebruik van bij het rijk in beheer zijnde waterstaatswerken. Het bevoegd gezag heeft het MER, andere adviezen en de ontvangen inspraak overwogen en is, rekening houdend met het voorzorgsbeginsel, tot de volgende conclusie gekomen.

De verkeersstroom van IJmuiden naar de Engelse kust en v.v. en de verkeersstroom van IJmuiden naar het Texel verkeersscheidingsstelsel ondervinden aanzienlijke hinder van het voorgenomen windturbinepark Q4. Het windturbinepark blokkeert grotendeels de route van deze verkeersstromen tussen de bestaande windturbineparken Prinses Amalia en OWEZ door. Het betreft momenteel in totaal ca. 2319 schepen per jaar. De verwachting is dat deze schepen bij realisatie van het windturbinepark Q4 deze routes uit veiligheidsoverwegingen (te beperkte ruimte tussen de windturbineparken) zullen gaan mijden. Daarbij speelt ook nog eens dat ten oosten van het windturbinepark een kruising van verkeersstromen ligt. Het windturbinepark vormt daarbij een belemmering in de uitwijkmogelijkheden. Ook om deze reden wordt verwacht dat de verkeersstroom vanuit IJmuiden in noordwestelijke richting tussen de twee bestaande windturbineparken door zal opdrogen. Incidenteel/noodgedwongen zullen schepen deze route wellicht nog gebruiken, waarbij ze de kruisende scheepvaart vanuit het zuiden in de richting

van het Texel VSS in de richting van het windturbinepark dwingen gedurende uitwijkmanoeuvres.

Datum
26 juni 2009

Nummer
WSV / 163

Alles overwegend concludeert het bevoegd gezag dat de noordelijke routes van/naar IJmuiden grotendeels zullen vervallen. Dat levert enerzijds een concentratie van scheepvaart op in de IJ-geul en de route van de IJ-geul naar het Texel VSS. Het drukker worden van deze route levert vooral problemen op ten westen van het Prinses Amalia park, waar het verkeer omheen moet varen terwijl het samenvoegt met het verkeer vanuit het VSS Rotterdam Noord. Het bevoegd gezag vindt deze hinder onacceptabel voor de scheepvaartveiligheid. Anderzijds stelt het bevoegd gezag vast dat de bereikbaarheid van IJmuiden en het Noordzeekanaal in het geding komt door het vervallen van de noordelijke aanvaar- en vertrekroutes. Het doelmatig gebruik van de Noordzee wordt daarmee geschaad.

Op grond van het MER, de adviezen en bovenstaande overwegingen komt het bevoegd gezag tot de conclusie dat het aspect scheepvaartveiligheid leidt tot weigering van de vergunning voor windturbinepark Q4-WP.

3.2 Effecten op luchtvaartveiligheid

3.2.1 Ligging Q4

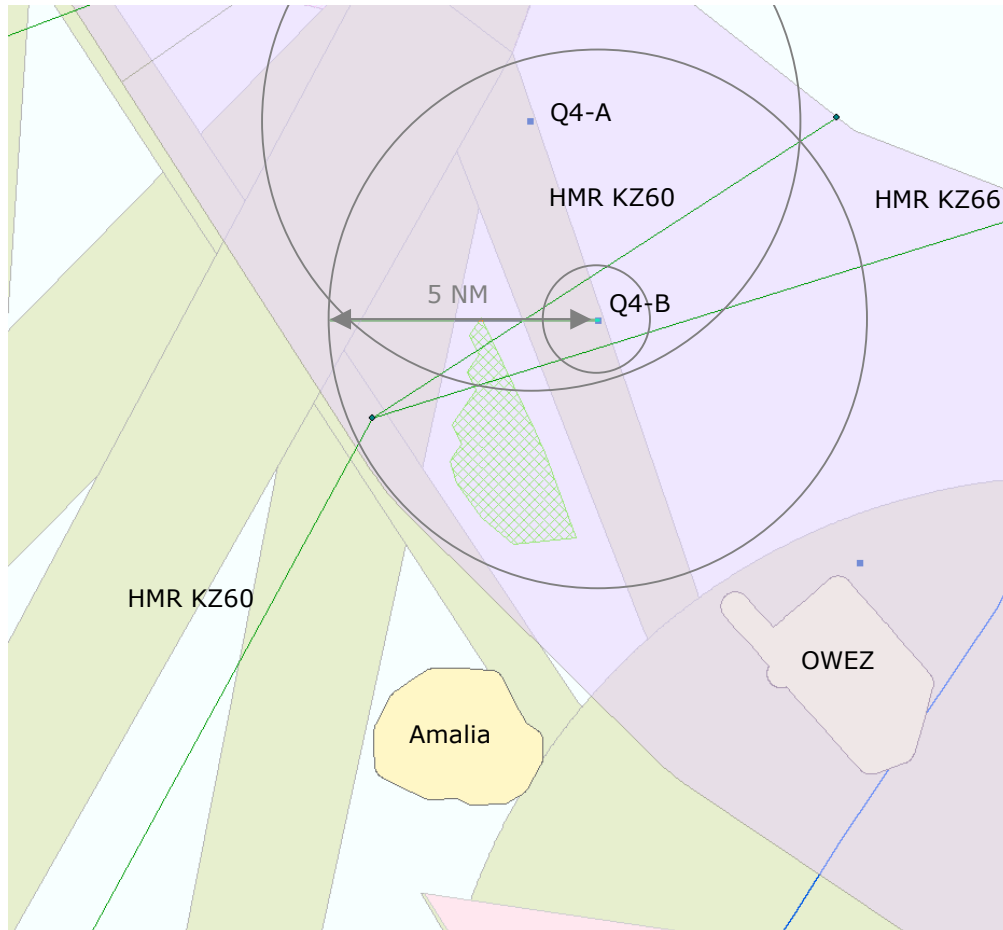
Op de Noordzee staan meer dan 105 vaste mijnbouwinstallaties en circa 10 verplaatsbare installaties. Het aan- en afvoeren van bemanning en materieel op de installaties vindt bijna altijd plaats per helikopter vanaf Den Helder Airport en onder bijna alle weersomstandigheden. Het aantal passagiers in 2008 op Den Helder Airport was 132.445 in- en uitgaand.

Om de veiligheid te borgen van helikopteroperaties zijn onder andere Helicopter Traffic Zones (HTZ), Helicopter Protected Zones (HPZ), en Helicopter Main Routes (HMR) aangewezen⁶. Doel van dergelijke aanwijzingen is om het mogelijk te maken helikopteroperaties veilig uit te kunnen voeren.

Onderstaande figuur 6 geeft de ligging van het park weer ten opzichte van deze gebieden en routes in de directe omgeving. Het park ligt daarbij:

- geheel in de HPZ Unicorn A;
- op 1,9 NM afstand van het onbemande platform Q4-B met helikopterdek;
- op 3,8 NM afstand van het onbemande platform Q4-A met helikopterdek;
- onder de HMR KZ60 en KZ66 tussen Den Helder Airport en platform P15-ACD in de HPZ Rijnveld.

⁶ HTZ: 5 NM zone rondom een (enkel) platform. HPZ: omhullende van HTZ's voor het veilig uitvoeren van vluchten tussen helidekken op lage hoogte. HMR: route op 1500 voet (ft) hoogte (ondergrens) met minimale verticale obstakelklaring van 1000 ft en een 'breedte' van 4 NM. HPZ's, HTZ's en HMR's zijn vastgelegd op de kaart 'North Sea operations' (ENR 6-3.3) op www.ais-netherlands.nl

Figuur 6: Ligging 'Q4' (groen geruit) t.o.v. platforms, de HPZ Unicorn-A (lichtpaars gebied), de HMR's KZ60 en KZ66 (groene lijnen) en de bestaande windturbineparken Amalia en OWEZ. Rondom de platforms zijn cirkels met 5 NM radius aangegeven, rondom Q4-B tevens een cirkel met 1 NM.

3.2.2 Het MER

Helikopteroperaties van en naar mijnbouwplatforms

In het MER wordt geconstateerd dat gelet op de ligging van de locatie van het park ten opzichte van platforms voor de olie- en gasindustrie er geen aanleiding is te veronderstellen dat helikopters voor de olie- en gasindustrie extra moeten omvliegen om hun doel te bereiken.

Search And Rescue (SAR) operaties

Aanvrager stelt dat helikopters een belangrijke taak hebben bij SAR operaties. Aanvrager verwacht dat SAR operaties niet ontoelaatbaar gehinderd worden door het windturbinepark.

Inspraak op het MER

Wintershall Noordzee B.V. stelt dat het windturbinepark Q4 deels binnen de obstakelvrije zone valt van onbemand platform Q4-B, waardoor de helikopterveiligheid in het geding komt.

3.2.3 Adviezen

Datum
26 juni 2009

Nummer
WSV / 163

Advies Commissie m.e.r.

De Commissie geeft in haar toetsingsadvies aan dat de aanwezigheid van offshore windturbineparken geen storende invloed mag hebben op de werking van de aan boord van schepen en luchtvaartuigen aanwezige elektronische apparatuur. Ook is het mogelijk dat de ontvangst van radio- en transpondersignalen verstoord wordt. De Commissie acht het vrijwel onmogelijk vooraf aan te geven of de bouw van een windturbinepark zal leiden tot dergelijke verstoring, en zo ja in welke mate. Eventuele verstoringen zullen tijdens en/of na realisatie van het windturbinepark verholpen dienen te worden. De Commissie heeft geadviseerd hier bij de verdere vergunningverlening aandacht aan te besteden.

Advies IVW

De volgende normering en richtlijnen zijn van toepassing op helikopteroperaties op de Noordzee in relatie tot windturbineparken:

- JAR OPS 3 Subpart E⁷
- ICAO Annex 14 part II heliports⁸
- Mijnbouwbesluit en Mijnbouwregeling
- CAP 764 en AIP Netherlands⁹

Door in tegenstelling tot de inhoud van dergelijke documenten windturbineparken te realiseren wordt bewust een vermindering van het veiligheidsniveau geaccepteerd. Uit de betreffende regelgeving kan worden afgeleid dat er voldoende separatie (5 NM) tussen een helikopterdek en windturbines moet zijn om onder alle omstandigheden een veilige vluchtuitvoering te garanderen.

De IVW komt tot de constatering dat de MER en aanvraag geen goed beeld geven van de effecten van het park op de helikopteroperaties op de Noordzee en de nabijgelegen mijnbouwinstallaties. Naast het ontbreken van informatie inzake de separatie van 5 NM tussen een helikopterdek en windturbines om onder alle omstandigheden een veilige vluchtuitvoering te garanderen, voorziet de betreffende MER en aanvraag in onvolledige informatie met betrekking HMR's. Daarom komt de IVW tot de conclusie dat, rekening houdend met bovengenoemde normering, op basis van de huidige documentatie van de MER/aanvraag een Wbr-vergunning niet verleend kan worden voor Q4.

In het advies IVW is ook het standpunt van Luchtverkeersleiding Nederland (LVNL) met betrekking tot windturbineparken op de Noordzee opgenomen. LVNL geeft aan dat de geplande windturbines op de Noordzee met een hoogte van 90 tot 150 m serieuze obstakels voor de signaalverbindingen tussen platforms en helikopters kunnen vormen. Er is een reële kans dat dit ten koste gaat van de radio-communicatie- en surveillance dekking. Door verstoringen van radio- en transpondersignalen kan een situatie ontstaan die minder veilig is dan de huidige situatie. LVNL zal de gevolgen van de geplande windturbineparken op het radiocommunicatie- en radarsignaal moeten beoordelen.

⁷ Europese regelgeving en van kracht op vluchtuitvoering door in Nederland gevestigde organisaties.

⁸ Bijlage bij het verdrag van Chicago van 1944 waarbij Nederland verdragspartij is. Deze regelgeving richt zich onder andere op het inrichten van helikopterlandingsplaatsen.

⁹ CAP 764 en AIP Netherlands zijn richtlijnen waarin veiligheidscriteria worden beschreven.

3.2.4 Overwegingen en conclusie bevoegd gezag

Datum
26 juni 2009

Nummer
WSV / 163

Als uitgangspunt voor de beoordeling van de effecten op de luchtvaartveiligheid en de veiligheid op de platforms geldt dat deze niet mag worden aangetast, in aansluiting op het voorzorgsprincipe uit het IBN. Aangezien de vliegveiligheid in alle gevallen gewaarborgd dient te zijn, kunnen obstakels in de nabijheid van een platform met helikopterdek ertoe leiden dat dit onder bepaalde omstandigheden niet aan en/of af te vliegen is. In het IBN wordt ook gesteld dat meervoudig ruimtegebruik nagestreefd moet worden waar mogelijk. Voorwaarde is dat de andere gebruiker daar geen schade of hinder van ondervindt.

Om het doelmatig en veilig gebruik van de Noordzee te bepalen heeft het bevoegd gezag na kennisname van de in de paragrafen 3.2.2 en 3.2.3 aangedragen inzichten uit het MER, de inspraak en het advies van de IVW een nadere analyse gemaakt van het effect van het windturbinepark Q4 op helikopteroperaties van en naar de omliggende platforms.

Overwegingen omtrent helikopteroperaties van en naar mijnbouwplatforms

Vanaf 07:00¹⁰ vinden uitgaande vluchten van Den Helder naar de mijnbouwinstallaties plaats en vervolgens worden tussen de diverse platforms overdag shuttlevluchten uitgevoerd. Deze shuttlevluchten maken een substantieel deel uit van het passagiersvervoer op de Noordzee. Returnvluchten worden voor een belangrijk deel tot laat in de avond buiten de uniforme daglichtperiode (UDP) uitgevoerd waarbij de laatste landing uiterlijk 22:00 op Den Helder is (weekend 20:00). Gemiddeld over de week worden de platforms tussen 7:30 en 20:30 bezocht.

Voor de helikopterdekken van de platforms zijn aan- en afvliegprocedures in gebruik. Deze procedures kunnen plaatsvinden bij goed zicht condities onder Visual Flight Rules (VFR) waarbij visueel wordt genavigeerd en bij slecht zicht condities onder Instrument Flight Rules (IFR) waarbij op instrumenten wordt genavigeerd.

Bij goed zicht binnen UDP (daglicht) wordt onder VFR gevlogen en zijn de platforms zonder belemmeringen bereikbaar omdat visueel gesepareerd kan worden van obstakels zoals windturbineparken.

Buiten UDP (duister) en bij slecht zicht binnen UDP wordt onder IFR gevlogen en kan een windturbinepark afhankelijk van de windrichting, afstand en oriëntatie een belemmering vormen voor helikopteroperaties van en naar platforms.

Een IFR nadering verloopt als volgt;

1. Op 5 NM wordt de nadering ('Final Approach') ingezet vanaf 1500 ft hoogte¹¹.
2. Op 1,5 NM wordt de koers met 10° naar links of rechts gewijzigd om een aanvaring met het platform te voorkomen.
3. Indien het platform op 0,75 NM zichtbaar is wordt de landing ingezet.
4. Indien het platform op 0,75 NM nog niet zichtbaar is wordt een 'Missed Approach' ingezet door nog eens 30° tot 45° in dezelfde richting koers te wijzigingen en uit te klimmen.

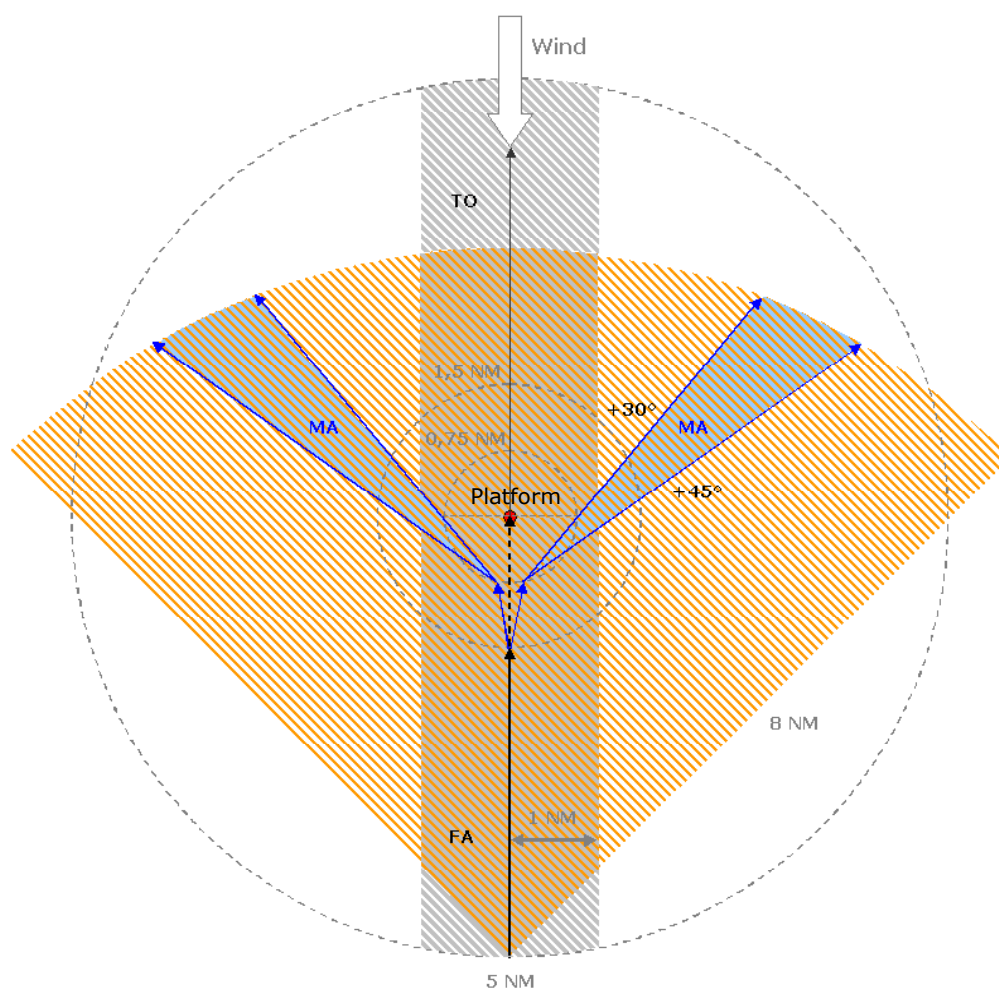
Voor het veilig uitvoeren van IFR operaties dienen de volgende gebieden, vastgelegd in de JAR-OPS 3 Subpart E¹², obstakelvrij te zijn (zie figuur 7):

¹⁰ Alle tijden zijn Lokale Tijd (LT).

¹¹ In het geval van een nadering via een HMR. Bij shuttlevluchten vanaf een lagere hoogte.

- Final Approach (FA) gebied: vanaf 5 NM tot het platform met minimaal 1 NM aan weerszijden van de aanvliegeroute;
- Missed Approach (MA) gebied: op 5 NM vanaf het platform wordt op de boordradar gekeken of er een obstakelvrije sector van 45° links *of* rechts van de aanvliegeroute tot 3 NM voorbij het platform beschikbaar is om een MA te kunnen uitvoeren;
- Take off (TO) gebied: tot 5 NM voorbij het platform met minimaal 1 NM aan weerszijden van de afvliegeroute.

Datum
26 juni 2009
Nummer
WSV / 163

Figuur 7 obstakelvrije gebieden (bovenaanzicht); FA gebied aan weerszijden van de aanvliegeroute (grijs), MA gebied links *of* rechts van de aanvliegeroute (oranje) om een MA uit te kunnen voeren (blauw) en TO gebied aan weerszijden van de afvliegeroute (grijs).

In principe worden platforms tegen de wind in aan- en afgevlagen. Een windturbinepark dat zich binnen 5 NM van een platform bevindt, beperkt de mogelijkheid om veilig helikopteroperaties onder IFR uit te voeren voor alle windrichtingen. Naast de FA, MA en TO gebieden voorziet 5 NM bij uitval van 1

¹² (IEM to) Appendix to JAR-OPS 3.430 sub-paragraph (i): Airborne Radar Approach for overwater operations.

motor tijdens take off ('N-1' noodprocedure) onder IFR in de mogelijkheid veilig uit te kunnen klimmen tot 1500 ft.

Datum
26 juni 2009

Nummer
WSV / 163

Het effect van het windturbinepark op de helikopteroperaties van en naar platforms wordt aan de hand van historische weergegevens als volgt bepaald:

1. Uit gegevens over zicht en de hoogte van de wolkenbasis volgt hoe vaak IFR condities¹³ voorkomen tussen 7:30 en 20:30 en binnen UDP¹⁴.
2. Uit de obstakelvrije gebieden (zie figuur 7) en de ligging van het windturbinepark ten opzichte van de platforms volgt bij welke windrichtingen onder IFR condities de platforms niet aan en af te vliegen wordt door het park.
3. Uit gegevens over windrichtingen volgt hoe vaak de onder punt 2 bepaalde ongunstige windrichtingen voorkomen tussen 7:30 en 20:30.

Door combinatie van punt 1 en 3 zou in kwantitatieve mate (percentage van de tijd) de beperking van helikopteroperaties door het windturbinepark kunnen worden bepaald. Daartoe moeten echter een aantal aannames worden gedaan;

- de (aaneengesloten) duur dat er IFR condities voorkomen;
- of gelijktijdig daarmee een ongunstige windrichting voorkomt;
- hoe het voorkomen van IFR condities en ongunstige windrichtingen zich verhoudt tot de logistieke praktijk van de platform- en helikopteroperators.

Gezien deze aannames zal dit leiden tot een theoretisch getal met slechts een beperkte praktijkwaarde voor de operators. Om deze reden wordt in de overwegingen over het (gedurende een aaneengesloten periode) voorkomen van IFR condities en ongunstige windrichtingen gelijktijdig geen kwantitatieve conclusie getrokken. Het effect van het windturbinepark op helikopteroperaties van en naar mijnbouwplatforms wordt in kwalitatieve mate bepaald.

De beperking voor reguliere helikopteroperaties hoeft niet zonder meer een probleem te zijn. Dit is afhankelijk van de status van het platform, de verwachte productieduur en de frequentie waarmee het platform per helikopter wordt bezocht. Daarom heeft het bevoegd gezag informatie ingewonnen over de betreffende platforms bij de platformoperators.

Overwegingen en conclusie bij platform Q4-B

Gemiddeld over een jaar heersen er 9% van de tijd IFR condities. Tabel 1 toont de spreiding van IFR condities over het jaar. Hieruit blijkt dat in de maanden december t/m maart IFR condities het meest voorkwamen.

¹³ Zicht minder dan 4000 meter en/of wolkenbasis beneden 600 ft

¹⁴ Buiten UDP wordt ook onder IFR gevlogen, onafhankelijk van het zicht. Aangezien dit maar een klein deel van de totale tijd is wordt dit verder buiten beschouwing gelaten.

Tabel 1: IFR condities (tussen 7:00-21:00¹⁵ en binnen UDP), vliegbasis de Kooy (Den Helder), 2004 t/m 2008 [Bron: KNMI].

	IFR (%)
Januari	18,6
Februari	20,3
Maart	17,8
April	9,6
Mei	6,2
Juni	6,4
Juli	4,8
Augustus	3,6
September	6,3
Oktober	13,4
November	15,8
December	21,7
Jaar	12,0

Datum
26 juni 2009
Nummer
WSV / 163

Het park ligt op 1,9 NM ten zuidwesten van het platform Q4-B (zie figuur 3). Dit heeft tot gevolg dat Helder onder IFR niet aan te vliegen wordt voor de windrichtingen N tot OZO en niet af te vliegen voor de windrichtingen Z tot WNW. Gemiddeld over een jaar kwamen deze ongunstige windrichtingen 82% van de tijd voor. Tabel 2 toont de spreiding over het jaar. Hieruit blijkt dat de spreiding over het jaar vanwege de grootte van de sectoren gering is.

Tabel 2: ongunstige windrichtingen platform Q4-B (% tussen 7:30 en 20:30), vliegbasis de Kooy (Den Helder), 1981-2000 [Bron: KNMI].

	FA	TO	
	N-OZO	Z-WNW	
Januari	22,95	59,96	82,91
Februari	30,87	54,88	85,75
Maart	25,00	58,35	83,35
April	38,49	44,81	83,31
Mei	44,57	39,54	84,11
Juni	31,22	50,75	81,97
Juli	28,78	53,88	82,66
Augustus	28,68	54,44	83,12
September	27,73	53,22	80,95
Oktober	25,04	55,47	80,50
November	24,57	53,33	77,89
December	23,85	57,38	81,23
Jaar (%)	29,31	53,00	82,3

Op basis van de gebruikte weergegevens wordt het waarschijnlijk geacht dat door het gelijktijdig optreden van zowel IFR condities als een ongunstige windrichting het gehele jaar door aan- of afvliegen van het platform Q4-B onder IFR vrijwel onmogelijk zal zijn. Ook het uitvoeren van de 'N-1' noodprocedure onder IFR zal onmogelijk zijn. Aangezien IFR condities het meest voorkomen in de wintermaanden zullen helikopteroperaties dan het meest beperkt worden.

¹⁵ Zichtwaarden alleen bekend op het hele uur, periode omvat 7:30-20:30

Om te bepalen of deze beperking aanvaardbaar is of niet wordt de status van het platform, de verwachte productieduur en de frequentie waarmee het platform per helikopter wordt bezocht in overweging genomen.

Het platform Q4-B is een onbemand satellietplatform dat naar verwachting van de platformoperator tot 2016 zal produceren. Op het platform wordt ca. eens per zes weken gevlogen.

Alles in overweging nemende (de beperking van helikopteroperaties, de status van het platform, de verwachte productieduur en de frequentie waarmee het platform per helikopter wordt bezocht) komt het bevoegd gezag tot de conclusie dat de beperking van helikopteroperaties op het platform Q4-B geen onaanvaardbare gevolgen hoeft te hebben voor de operaties op het platform Q4-B.

Datum
26 juni 2009
Nummer
WSV / 163

Overwegingen en conclusie bij platform Q4-A

Gemiddeld over een jaar heersen er 9% van de tijd IFR condities. Tabel 1 toont de spreiding van IFR condities over het jaar. Hieruit blijkt dat in de maanden december t/m maart IFR condities het meest voorkwamen.

Het park ligt op 3,8 NM ten zuiden van het platform Q4-A (zie figuur 6). Dit heeft tot gevolg dat Q4-A onder IFR niet aan te vliegen zal zijn voor de windrichtingen N tot NNO en niet af te vliegen voor de windrichtingen Z tot ZZW. Gemiddeld over een jaar kwamen deze ongunstige windrichtingen 23% van de tijd voor. Tabel 2 toont de spreiding over het jaar. Hieruit blijkt dat de ongunstige windrichtingen vaker in oktober-december voorkomen.

Tabel 3: ongunstige windrichtingen platform Q4-A (% tussen 7:30 en 20:30), vliegbasis de Kooy (Den Helder), 1981-2000 [Bron: KNMI].

	FA	TO	Totaal
	N-NNO	Z-ZZW	
Januari	4,93	20,47	25,40
Februari	5,66	16,35	22,01
Maart	6,09	14,88	20,96
April	12,77	10,01	22,78
Mei	14,45	6,81	21,26
Juni	11,64	5,79	17,43
Juli	8,72	6,87	15,59
Augustus	9,27	9,47	18,74
September	8,33	14,33	22,66
Oktober	5,91	21,18	27,09
November	5,14	23,37	28,51
December	4,36	22,84	27,21
Jaar (%)	8,11	14,36	22,5

Op basis van de gebruikte weergegevens wordt het waarschijnlijk geacht dat door het gelijktijdig optreden van zowel IFR condities als een ongunstige windrichting aan- of afvliegen van het platform Q4-A onder IFR zal worden beperkt. Aangezien IFR condities het meest voorkomen in de wintermaanden zullen helikopteroperaties dan het meest beperkt worden.

Om te bepalen of deze beperking aanvaardbaar is of niet wordt de status van het platform, de verwachte productieduur en de frequentie waarmee het platform per helikopter wordt bezocht in overweging genomen.

Het platform Q4-A is een onbemand satellietplatform dat naar verwachting van de platformoperator tot 2016 zal produceren. Op het platform wordt ca. eens per zes weken gevlogen.

Datum
26 juni 2009

Nummer
WSV / 163

Alles in overweging nemende (de beperking van helikopteroperaties, de status van het platform, de verwachte productieduur en de frequentie waarmee het platform per helikopter wordt bezocht) komt het bevoegd gezag tot de conclusie dat de beperking van helikopteroperaties op het platform Q4-A geen onaanvaardbare gevolgen hoeft te hebben voor de operaties op het platform Q4-A.

Overwegingen en conclusie bij HMR KZ60 en KZ66

Het park ligt onder de HMR's KZ60 en KZ66. Over dit deel van de HMR vinden vluchten plaats tussen Den Helder Airport en platform P15-ACD in de HPZ Rijnveld. Gezien de hoogte van de windturbines (lager dan 500 ft) wordt aan de verticale separatie eis van 1000 ft voldaan en vormt het park geen belemmering voor helikopters die zich op de HMR's op minimaal 1500 ft hoogte bevinden. Bij realisatie van het park zou nader overleg tussen de IVW, LVNL en de helikopteroperators gewenst zijn om naast verlichting van het park en publicatie aan luchtvaarders een minimale impact van het park op eventuele noodlandingen in de praktijk te waarborgen.

Overwegingen omtrent cumulatieve effecten

Ten tijde van het opstellen van dit besluit zijn in de directe omgeving van Q4 de windturbineparken Amalia en OWEZ aanwezig. Voor de luchtvaart zullen deze parken geen elkaar versterkende negatieve invloed hebben daar OWEZ en Amalia buiten de 5 NM rondom de platforms Q4-A en Q4-B liggen. In de directe omgeving van Q4 zijn geen andere parken vergund noch aangevraagd.

Overwegingen en conclusie omtrent SAR operaties

Het bevoegd gezag acht de effecten van het windturbinepark op SAR operaties per helikopter minimaal. Voor 'search and rescue' (SAR)-vluchten gelden andere limieten, waardoor deze kunnen plaatsvinden onder omstandigheden waaronder reguliere vluchten niet meer zijn toegestaan. Dit is een wezenlijk andere vliegpraktijk dan het – visueel of op instrumenten – regulier aan- en afvliegen van heliplatforms op zee. De redding van drenkelingen met een SAR-helikopter binnen het windturbinepark blijft mogelijk, aangezien de windturbines binnen enkele minuten stil gezet kunnen worden.

Conclusie van het bevoegd gezag omtrent luchtvaartveiligheid

De Wbr spreekt van een doelmatig en veilig gebruik van bij het rijk in beheer zijnde waterstaatswerken.

Alles in overweging nemende (de beperking van helikopteroperaties, de status van het platform, de verwachte productieduur en de frequentie waarmee het platform per helikopter wordt bezocht) komt het bevoegd gezag tot de conclusie dat de beperking van helikopteroperaties op de platform Q4-A en Q4-B geen onaanvaardbare gevolgen hoeft te hebben voor de operaties op de platforms Q4-A en Q4-B.

Het bevoegd gezag acht het noodzakelijk dat voor een doelmatig en veilig gebruik van de Noordzee het mogelijk moet blijven om helikopteroperaties van en naar de platforms Q4-A en Q4-B veilig uit te kunnen voeren. Echter gezien het bovenstaande acht het bevoegd gezag een obstakelvrije zone van 5 NM rondom

deze platforms niet noodzakelijk. Het park zou daarmee wel het uitvoeren van de 'N-1' noodprocedure onder IFR hinderen.

Datum
26 juni 2009

Nummer
WSV / 163

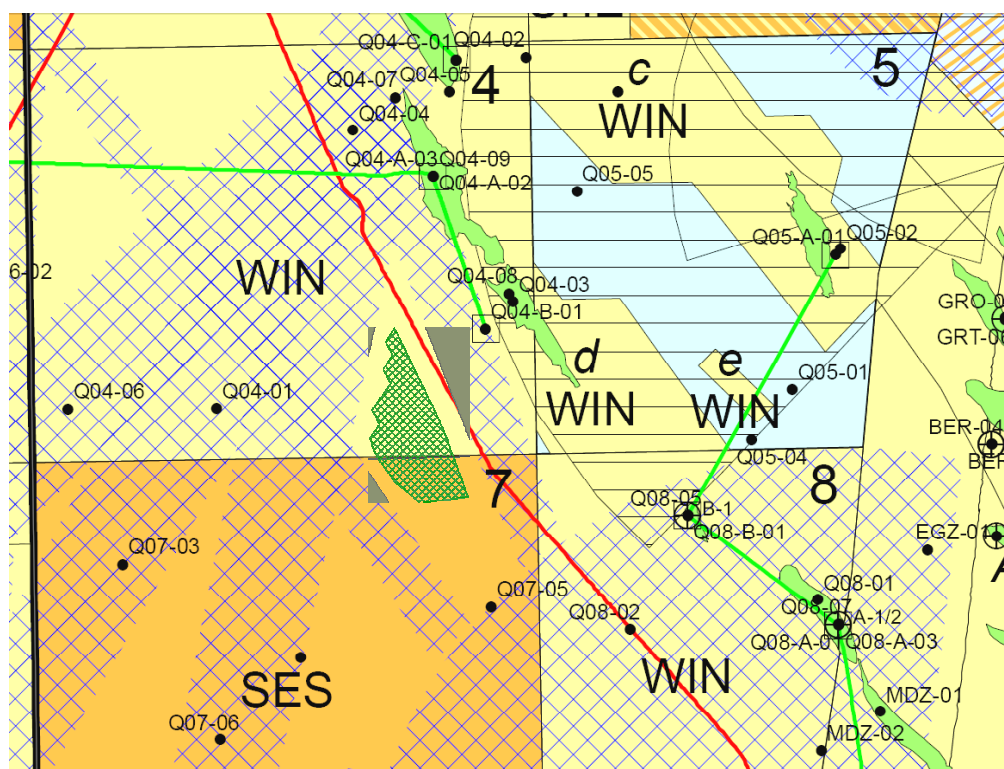
Op grond van het MER en de inspraak daarop, het advies van de IVW en de uitgevoerde analyse van het bevoegd gezag komt het bevoegd gezag tot de conclusie dat het aspect luchtvaartveiligheid niet leidt tot weigering van de vergunning voor het windturbinepark Q4.

3.3 Effecten op mijnbouw

3.3.1 Ligging Q4

Het windturbinepark is gesitueerd in blok (indeling volgens Mijnbouwwet) Q4 en Q7 Vergunninghouders/uitvoerders in de nabijheid van het park zijn:

1. Wintershall: winningsvergunning Q4 (tot 2019)
2. SES: opsporingsvergunning Q7 (tot 2012).

Figuur 8 Situering van windturbinepark Q4 t.o.v. platforms en boorgaten, prospects (groen: gas, rood: olie) en mijnbouwvergunningen (geel: winningsvergunning, oranje: opsporingsvergunning) [Bron: GIS bestanden RWS en kaart 'Oil and gas in the Netherlands' januari 2009, TNO, www.nlog.nl]

3.3.2 Het MER

In het MER wordt aangegeven dat de gasproductie van 2005 ten opzichte van 2004 met 16% is afgenomen; de aardoliewinning op het Continentaal plat nam met 40% af. Gezien het voorgaande wordt in de toekomst geen uitbreiding van

offshore olie- en gaswinning verwacht. Wel zullen naar verwachting meer kleine velden ontwikkeld worden en zal de exploitatie van grote velden afnemen.

Datum
26 juni 2009

Nummer
WSV / 163

Inspraak op het MER

Door Wintershall is verzocht om rekening te houden met het mogelijk aanboren van nieuwe prospects in de toekomst.

3.3.3 Overwegingen en conclusie van het bevoegd gezag

In het gebied Q4 zijn momenteel activiteiten van de olie- en gasindustrie gaande welke de komende jaren nog zullen voortduren. De effecten die het windturbinepark heeft op deze bestaande activiteiten en de conclusies die het bevoegd gezag daarover trekt zijn opgenomen in de paragrafen van dit besluit over luchtvaartveiligheid. Bij de belangenafweging op dit punt hanteert het bevoegd gezag de uitgangspunten van voorzorg en 'meervoudig ruimtegebruik' (IBN).

Op moment van schrijven van dit besluit kunnen de genoemde vergunninghouders onvoldoende concreet (tijd, plaats, omvang) aangeven wat de activiteiten zijn die zij mogelijk willen uitvoeren in het gebied en wanneer aangezien dit sterk afhankelijk is van de olieprijs. Daarnaast kan de aanvrager op dit moment nog niet met zekerheid aangeven wanneer de bouw van het park zal starten. Beide onzekerheden maken concrete invulling van 'meervoudig ruimtegebruik' dan wel 'voorzorg' op dit moment onmogelijk.

Bij mogelijke toekomstige conflicterende belangen tussen de vergunninghouders zal op basis van de Mijnbouwwetgeving en overige relevante wet- en regelgeving worden gehandeld. Indien een voor beide partijen acceptabele oplossing niet realiseerbaar blijkt en een of meer partijen door de bouw van windturbines concreet nadeel ondervinden bestaat de mogelijkheid een verzoek tot schadevergoeding in te dienen op grond van de Regeling nadeelcompensatie Verkeer en Waterstaat 1999.

Alles in overweging nemende komt het bevoegd gezag tot de conclusie dat het belang van de mijnbouw zich voorshands niet verzet tegen de vergunningverlening ten behoeve van wind. Hierbij geldt dat de vergunninghouder rekening dient te houden met mijnbouwbesluiten in het inrichtingsplan van het windturbinepark.

3.4 Effecten op ecologie

3.4.1 Ligging Q4-WP

De locatie van het windturbinepark onderscheidt zich ecologisch gezien niet van de nabije mariene omgeving. De planlocatie wordt in de huidige situatie benut door tal van organismen die beïnvloed kunnen worden door aanleg, exploitatie en ontmanteling van het windturbinepark.

De meest dichtbijgelegen Natura 2000 gebieden waarop het toekomstige park invloed kan uitoefenen zijn de Noordzeekustzone en Waddenzee. Echter ecologische relaties met Natura 2000 gebieden kunnen zich ook op zeer grote afstand manifesteren zodat bij de beoordeling van de effecten met deze relaties nadrukkelijk rekening gehouden moet worden.

3.4.2 Het MER

Datum
26 juni 2009
Nummer
WSV / 163

Uit het MER is het volgende af te leiden:¹⁶

Vogels

Verstoring van habitat en barrièrewerking in vliegroutes zijn waarschijnlijk verwaarloosbaar klein voor de meeste trekvogels. De gevolgen van habitatverlies voor kustvogels worden als beperkt negatief aangemerkt. Ook het effect van barrièrewerking is naar verwachting niet significant voor kustvogels die op zee foerageren.

Aanvaringen worden als grootste risico aangemerkt. De inschatting van het MER is dat de aanvaringsgetallen van het geplande windturbinepark Q4-WP geen significant effect heeft op de populaties van de aanwezige vogelsoorten, maar significante effecten kunnen ook niet geheel worden uitgesloten.

Onderwaterleven

Volgens het MER lijken vissen door de aanleg van windturbineparken weinig hinder te ondervinden. Zeezoogdieren zullen vooral tijdens de aanleg hinder ondervinden van geluid als gevolg van heiwerkzaamheden ten behoeve van de aanleg van fundaties. In het MER wordt aangegeven dat de verwachting is dat deze effecten niet significant zullen zijn, maar dat dit voor zeezoogdieren niet is uit te sluiten vanwege kennis leemtes op het gebied van onderwatergeluid.

Toetsing aan wet- en regelgeving

Tijdens de aanleg, het gebruik en de verwijdering van het windturbinepark Q4-WP en de kabels naar de kust, worden effecten verwacht op soorten of habitats die in het kader van de soort- en of gebiedsbescherming van de Vogel- en Habitatrichtlijn (inclusief buitenlandse Natura 2000 gebieden) kenmerkend zijn voor de Speciale Beschermingszones op of rond het Nederlandse deel van de Noordzee.

De effecten van het windturbinepark beperken zich tot de lokaal aanwezige zeevogels, trekvogels, zeezoogdieren en vissen, die beschermd zijn in het kader van de directe werking van de soortenbescherming van de Vogel- en Habitatrichtlijn

Effecten op grote zeezoogdieren als Bruinvis en Zeehond afkomstig uit de Natura 2000 gebieden en de significantie van deze effecten kunnen niet met zekerheid worden uitgesloten.

Cumulatie andere windturbineparken

Conform de richtlijnen zijn in het kader van het MER de cumulatieve effecten van een gebundeld en een versnipperd scenario onderzocht. Voor het gebundelde scenario zijn de effecten van in totaal maximaal 1208 MW geïnstalleerd vermogen onderzocht. In het geval van het versnipperd scenario bedroeg het geïnstalleerd vermogen waarvoor de effecten zijn onderzocht maximaal 1541 MW.

Met betrekking tot vogels blijft voor vrijwel alle soorten en soortgroepen in beide scenario's, alle additionele sterfte onder de 1%. Uitzondering hierop zijn de Kleine mantelmeeuw en de Jan van gent.

Voor zeezoogdieren wordt aangegeven dat de effecten niet goed kunnen worden ingeschat wegens gebrek aan kennis over de effecten van geluid.

¹⁶ Vanwege de omvang van het onderwerp ecologie in het MER worden hier slechts de voor de besluitvorming belangrijkste conclusies uit het MER samengevat.

Leemten in kennis

Met betrekking tot vogels ontbreekt kennis van verspreiding van vogels op zee, aanvaringskansen en vermijdingsgedrag. Er is onduidelijkheid over het aantal en de soorten die het plangebied en omgeving aandoen. Verder zijn er nog enkele leemten in kennis aan te wijzen over de barrièrewerking van offshore windturbineparken.

De belangrijkste leemten in kennis met betrekking tot onderwaterleven zijn gerelateerd aan onderwatergeluid. Daarnaast zijn er leemten in kennis met betrekking tot elektromagnetische velden, slagschaduw en het effect van beschermde gebieden op het onderwaterleven. Voorts zijn er nog kennisleemtes ten aanzien van de effecten van cumulatie van windturbineparken en andere gebruiksfuncties, met name op vogeltrekroutes en onderwatergeluid.

Datum
26 juni 2009
Nummer
WSV / 163

Passende beoordeling

In het MER wordt geconcludeerd dat voor vogels en onderwaterleven niet op voorhand kan worden uitgesloten dat er significante effecten optreden op de instandhoudingsdoelstellingen binnen Natura 2000 gebieden. Hiervoor heeft een nadere analyse op significantie plaatsgevonden in de passende beoordeling.

De passende beoordeling is gebaseerd op het Deltares rapport "Handreiking Passende Beoordeling" (rapport nr. Z4513, juni 2008). Het rapport zal met deze beschikking ter inzage worden gelegd.

Uit het onderzoeksrapport 'Handreiking Passende Beoordeling' is gebleken dat het niet mogelijk is op voorhand significante negatieve effecten op Natura 2000 gebieden uit te sluiten. Bovendien blijkt uit het rapport dat het mogelijk is voor deze onderwerpen een inschatting te maken van de gevolgen voor de Natura 2000 gebieden.

In de door de aanvrager ingediende Passende Beoordeling windturbinepark Q4-WP zijn de hieronder volgende bevindingen opgenomen ten aanzien van de significantie van de effecten van de bouw, exploitatie en verwijdering van het windturbinepark.

Allereerst wordt geconcludeerd dat er geen zodanige effecten optreden ten aanzien van fytoplankton, bodemfauna, vleermuizen en vissen dat significante effecten op Natura 2000 gebieden mogelijk zijn.

Vervolgens worden voor de drie fases aanleg, exploitatie en ontmanteling, de effecten op vislarven, zeezoogdieren en vogels nader uitgewerkt.

Reductie vislarven

Uit de modelberekeningen blijkt dat er geen effect is op de aanvoer naar het Natura 2000 gebied de Voordelta. De effecten op de aanvoer naar de Noordzeekustzone en Waddenzee zijn min of meer vergelijkbaar, met een maximale afname in de larvenaankomst van 17% voor haring. Voor Tong zijn de effecten zeer klein, 0-4%. De omvang van het effect op de Schol aanvoer toont beperkte verschillen tussen de gebieden, met een maximale afname van 6%.

Doorwerking juvenielen en kinderkamerfunctie

Op basis van het belang van de Waddenzee als kinderkamer voor verschillende vissoorten, is de doorwerking van vislarvenreductie op de juveniele vis bepaald. Voor sommige soorten wordt dit 1 op 1 doorvertaald (bijvoorbeeld Schol), voor andere soorten (bijvoorbeeld Haring) is deze doorvertaling 2/3, en voor andere soorten is deze doorvertaling 1/3 (bijvoorbeeld Zandspiering).

Zowel de randvoorwaarden als het functioneren (doorwerking juvenielen) van de kinderkamerfunctie ondervinden geen significante effecten. Dit geldt tevens voor de doorvertaling naar de effecten op het gehele visbestand.

Datum
26 juni 2009
Nummer
WSV / 163

Doorwerking vislarvenreductie op vogels en zeezoogdieren

Het effect van de vislarvenreductie op de vogels en zeezoogdieren blijft in alle gevallen onder de 1% op populatieniveau en significante effecten kunnen worden uitgesloten.

Vogels

Van kolonievogels zijn de Jan van gent en de Kleine mantelmeeuw de enige soorten die windturbinepark Q4-WP kunnen bereiken vanuit hun kolonies. Voor de Kleine mantelmeeuw kunnen de kolonies in Duinen en Lage Land Texel, Zwanenwater en Pettermerduinen, Duinen Vlieland en Waddenzee het windturbinepark bereiken. Het effect op de kolonie Duinen en Lage Land Texel bedraagt 1,31% additionele sterfte. Het effect op de kolonie Zwanenwater en Pettermerduinen bedraagt 2,92% additionele sterfte. Voor de Duinen van Vlieland bedraagt de additionele sterfte 0,45% en voor de Waddenzee 0,16%.

Voor de Jan van gent gaat het om de kolonies uit Bempton Cliffs (VK) en Helgoland (D). Het effect voor de kolonie Bempton Cliffs bedraagt 0,00% additionele sterfte en dat voor de kolonie Helgoland 0,05% additionele sterfte. In geen van de gevallen gaat het om significante effecten.

Habitatverlies voor kolonievogels is verwaarloosbaar klein omdat er geen effecten op populatieniveau kunnen optreden. Ook hierdoor zijn significante effecten uitgesloten.

De aanvaringssterfte van de trekvogels (vogelsoorten die seizoensgebonden heen en weer trekken tussen hun broedplaats en winterkwartier; bv. Kievit, Scholekster, Wulp) is in alle gevallen verwaarloosbaar klein, maximaal 0,01% van de achtergrondsterfte. Significante effecten zijn derhalve uitgesloten voor de trekvogels tussen het Verenigd Koninkrijk en Nederland

Zeezoogdieren

Voor de meest gevoelige zeezoogdierensoort, de Gewone zeehond, is voor het geluidsniveau waarop tijdens heiwerkzaamheden vermijding begint 80 kilometer aangehouden. Voor Bruinvissen is 12 kilometer aangehouden. Het habitatverlies dat hierdoor tijdens het heien optreedt op NCP schaal is voor de zeehonden ca. 24%, en voor de Bruinvis ca. 0,8%. Dit heeft een beperkte doorwerking naar de Natura 2000 gebieden waarin deze dieren beschermd zijn. Voor de Bruinvis wordt ingeschat dat er geen effecten optreden op het aantal Bruinvissen in de Noordzeekustzone. Voor de effecten op de migratie van zeehonden tussen de Voordelta en de Waddenzee wordt ingeschat dat dit kan leiden tot 1 à 2 minder geboortes van jongen. Op populatieniveau voor het Deltagebied betekent deze eenmalige geboortebeperving een reductie van 0,1 à 0,3%. Beïnvloeding van het leefgebied van de zeehonden in de Noordzeekustzone is omvangrijk: ca.41% wordt in meer of mindere mate door het geluid beïnvloed (voor de Voordelta ca. 1,6%).

De tijdsduur van beïnvloeding is beperkt. Het gaat bij het voorgestelde heischema om maximaal 8,3%¹⁷ van de totale tijd dat er geheid wordt dat het geluid ook aanwezig is in de Voordelta en Noordzeekustzone.

¹⁷ Tijdens de aanleg treedt per 72 uur maximaal gedurende 6 uur (2 x 3 uur) een toename van het geluidsniveau als gevolg van heien op (dit is 8,3 % van de tijd).

Omdat er ten aanzien van de Bruinvis geen concrete ecologische relatie bestaat tussen de locatie van het windturbinepark Q4-WP en de Natura 2000 gebieden waar de bruinvis wordt beschermd, en de Natura 2000 gebieden zelf niet beïnvloed worden tijdens de bouwperiode is dit effect gezien de kleine omvang van het effect niet significant.

Een vermindering van 1 à 2 geboortes per jaar voor de zeehondenpopulatie van het Deltagebied, zal de omvang van de totale, autonoom snel groeiende Nederlandse populatie niet negatief beïnvloeden. Daarnaast zal het bereiken van het in het aanwijzingsbesluit Voordelta opgenomen instandhoudingsdoel voor de zeehondenpopulatie in het Deltagebied niet verhinderd worden. De omvang van de Deltapopulatie wordt namelijk vooral bepaald door de immigratie en emigratie van en naar de Waddenzee.

Ook het effect betreffende de afname van de kwaliteit van het foerageergebied wordt als niet significant beoordeeld. Zeehonden hebben de mogelijkheid om tijdelijk naar andere, niet door heigeluid beïnvloedde gebieden uit te wijken.

Interne accumulatie

De voorgenomen activiteit kan op verschillende manieren effect hebben op beschermde soorten en gebieden. In dat geval dienen er binnen deze PB de verschillende effecten bij elkaar opgeteld te worden. Het gaat hier in concreto om de effecten van de aanvaringen op de Kleine mantelmeeuw en de effecten van de vislarvenreductie op de Kleine mantelmeeuw. Voor Zwanenwater en Pettemerduinen komt de verwachte additionele sterfte door aanvaringen op 2,92%, boven de effectgrens van 1%. Na accumulatie met het effect van voedselreductie, 0,5%, komt het totale maximale effect op 3,42%.

Voor het gebied Duinen en Lage Land Texel komt de som van beide effecten op 1,81%, voor het gebied Duinen Vlieland komt het geaccumuleerde effect op 0,95%. Voor de Waddenzee betreft de gecumuleerde additionele sterfte 0,66%.

Cumulatie

In de passende beoordeling is onderzocht of het project tezamen met andere plannen of projecten significante effecten heeft op de instandhouding van de beschermde gebieden.

Er worden geen cumulatieve effecten verwacht van toekomstige zandwinningen voor suppletie en ophoogzand, of van de aanleg van de Tweede Maasvlakte op migratiemogelijkheden en de kwaliteit van het leefgebied van de Gewone zeehond in de Voordelta.

Wel zijn er cumulatieve effecten mogelijk van de aanleg en aanwezigheid van andere windturbineparken met die van Q4-WP.

Conclusie passende beoordeling

De effecten van aanleg en aanwezigheid van windturbinepark Q4-WP heeft alleen in cumulatie een potentieel significant effect op Natura 2000 gebieden. Hiervoor is een nadere analyse nodig.

Inspraak op het MER

1. Het PWN Waterleidingbedrijf Noord Holland stelt dat de beschikbare ruimte voor de aanlandingslocatie van de kabel steeds kleiner wordt, aangezien het tracé grenst aan het aangewezen Natura 2000 gebied Noord Hollands Duinreservaat (NHD) en de kabels van de twee inmiddels operationele parken

hier ook lopen. Ook verwijzingen naar ecologische effecten van de kabelstructuur op land zouden zij graag opgenomen zien in het MER (en passende beoordeling). Verder merkt PWN op dat het NHD steeds ongenoemd is gebleven in het MER (en passende beoordeling).

2. Stichting de Noordzee stelt dat in de berekening van cumulatieve effecten de 2 reeds bestaande windturbineparken OWEZ en Prinses Amalia windturbinepark ten onrechte niet zijn meegenomen. Om de huidige kennisleemten omtrent het heien op te vullen, adviseren zij een uitgebreid MEP op te zetten. Ook wordt verzocht om alternatieve bouwmethodes in overweging te nemen bij de vergunningverlening.

Datum
26 juni 2009
Nummer
WSV / 163

Aanvulling Passende Beoordeling

Tijdens de toetsing hebben de initiatiefnemers een aanvulling op de passende beoordelingen aangeleverd¹⁸. Deze aanvulling bevat aanvullende informatie over de gevolgen voor de zeehondenpopulaties uit Natura 2000 gebieden.

De Commissie heeft specifiek gevraagd naar een onderbouwing van de gevolgen voor de instandhoudingsdoelen van de gewone en de Grijze zeehond in de Noordzeekustzone, Waddenzee en de Delta van de volgende twee vraagstukken:

- 1) Hoe beïnvloedt het heien de foerageermogelijkheden?
- 2) Hoe beïnvloedt het heien de dispersie van gewone en Grijze zeehonden naar de Delta (vanuit de Waddenzee maar ook elders)?

Foerageergedrag en verspreiding

Op basis van de rapporten die gebruikt zijn voor de MER-en en passende beoordelingen voor de windturbineparken op de Noordzee en recentere inzichten op grond van onderzoek dat in het kader van het windturbinepark OWEZ is verricht, is een model gemaakt dat een betrouwbaarder beeld van de verspreiding van de Gewone zeehond geeft. Uit dit model kan geconcludeerd worden dat de gradiënt van zeehondendichtheid erg steil is, met 0,1 tot meer dan 100 zeehonden per km² rondom de ligplaatsen en 0,0001 tot 0,00001 zeehond per km² op ca. 10 kilometer afstand.

Voor de Grijze zeehond geldt een vergelijkbaar verhaal, met twee voornaamste verschillen:

- de Grijze zeehond is minder gevoelig voor verstoring dan de gewone;
- de verstoringsafstand en het verlies aan foerageergebied zal derhalve dan ook minder zijn;
- de foerageertochten en de daarbij afgelegde afstanden zijn beduidend groter bij de Grijze zeehond dan bij de Gewone zeehond.

Effecten van heien op foeragerende zeehonden

Volgens de passende beoordelingen zouden voor de voorgenomen initiatieven voor de windturbineparken in de tweede ronde 30 à 40 % van de zeehonden van de gemiddelde populatie in de Waddenzee binnen deze afstand komen. Als de vermijdingsafstand van 80 km aangehouden wordt en de dichtheden van het eerder genoemde OWEZ-onderzoek als uitgangspunt worden genomen, dan gaat het echter om een enkel procent van de Nederlandse zeehondenpopulatie. Gelet op het feit dat uit de OWEZ gegevens blijkt dat het om een toename van de foerageerdruk van (veel) minder dan een procent gaat, kan dan ook een significant effect op de instandhoudingsdoelstellingen voor de Gewone zeehond in

¹⁸ De aanvulling is genaamd 'Nadere informatie effecten aanleg windparken op zeehonden NCP', 1 juni 2009.

de Voordelta, de Noordzeekustzone en de Waddenzee redelijkerwijs worden uitgesloten, voor zover dit het punt betreft van verlies van foerageergebied. Voor de Grijze zeehond geldt dat, gezien de langere en verdere foerageertochten dan de Gewone zeehond, lagere gevoeligheid voor onderwatergeluid, vanwege de specifieke levenswijze in staat is om uit te wijken naar een groter foerageergebied en er hoge interactie is tussen de Britse en Nederlandse kolonies, tijdelijke verplaatsing door onderwatergeluid geen effecten zal hebben op de populaties en significante negatieve effecten op de instandhoudingsdoelen voor deze soort in de Nederlandse Natura 2000 gebieden daarom is uit te sluiten.

Datum
26 juni 2009
Nummer
WSV / 163

Verlies dispersiemogelijkheden en migratie naar de Deltawateren

Uit onderzoek blijkt dat, bij een worst-case scenario, kleine en tijdelijke beperking in de aanvoer van Gewone zeehonden niet tot een duurzame aantasting leidt van de mogelijkheid tot uitbreiding van de populatie in Deltawateren. Hierbij is het van groot belang op te merken dat de instandhoudingsdoelstelling voor de Deltawateren niet bereikt kan worden door een gebrek aan voldoende rust in het gebied. Verstoring door recreatie wordt daar als hoofdoorzaak gezien van de achterblijvende aantallen geboortes en grote sterfte van de pups aldaar. Met de inwerkingtreding van het beheerplan van de Voordelta is bovendien de autonome groei van de populatie Gewone zeehond mogelijk geworden. De verwachting is dat daarmee de afhankelijkheid van de migratie vanuit de Waddenzee zal verdwijnen.

Gezien het migratiegedrag van de Grijze zeehond, de sterke groei van de (meta)populatie, de grote foerageerafstanden en de lagere gevoeligheid van de soort voor onderwatergeluid is het niet aannemelijk dat deze soort beperkt zal worden in zijn behoud en ontwikkeling in de Voordelta, mede vanwege de goede uitwisselingsmogelijkheden met groeiende populaties in binnen- en buitenland.

3.4.3 Adviezen

Advies Commissie m.e.r.

De Commissie toetst begin 2009 gelijktijdig 17 afzonderlijke initiatieven voor offshore windenergie op de Noordzee. Deze toetsingen bestaan uit een MER en een passende beoordeling. Voor een aantal van deze projecten heeft de Commissie eerder al een toetsingsadvies uitgebracht over het MER. Daarom toetst zij in die gevallen nu alleen de passende beoordeling. Hierbij wordt wel relevante informatie uit het MER betrokken. Tijdens de toetsing heeft E-Connection een aanvulling op de passende beoordelingen aangeleverd¹⁹. De Commissie heeft deze aanvulling betrokken bij de toetsing.

Het MER en de passende beoordeling voor het windturbinepark Q4-WP bevatten niet alle essentiële informatie om het milieu een volwaardige rol te geven bij het te nemen besluit. Echter wanneer dit MER, de passende beoordeling en 'de aanvulling' hierop samen met de informatie van de 17 initiatieven in de totale context bekeken worden en aangevuld worden met de in dit advies door de Commissie opgenomen informatie, is er naar het oordeel van de Commissie voldoende informatie aanwezig om het milieu een volwaardige rol te geven bij het te nemen besluit.

¹⁹ De aanvulling is genaamd 'Nadere informatie effecten aanleg windturbineparken op zeehonden NCP', 1 juni 2009.

Zeezoogdieren en vislarven

Vanwege de complexiteit van de effectvoorspelling van onderwatergeluid en belangrijke kennisleemtes sluit de Commissie niet uit dat er wel belangrijke gevolgen op Grijze en Gewone zeehonden kunnen optreden. Gezien de tijdelijkheid van het effect (éénmalig en gedurende de minst gevoelige periode van de Grijze zeehond) meent de Commissie dat deze gevolgen niet leiden tot wezenlijke "aantasting van de natuurlijke kenmerken" van Natura 2000 gebieden door de effecten van heien.

Datum
26 juni 2009
Nummer
WSV / 163

De Commissie concludeert op basis van de beschikbare informatie dat voor de Gewone en de Grijze zeehond "aantasting van de natuurlijke kenmerken" van Natura 2000 gebieden wel uit te sluiten is, mits de heiwerkzaamheden beperkt blijven tot maximaal één heiseizoen (waarin het onderhavige windturbinepark en mogelijk ook andere parken gebouwd kunnen worden) en in ieder geval de gevoelige periode van de Grijze zeehond gemeden wordt.

De Commissie concludeert het volgende:

- Gewone zeehond: op basis van de huidige populatiegrootte, de instandhoudings-doelstellingen en de informatie uit de aanvulling is "aantasting van de natuurlijke kenmerken" van Natura 2000 gebieden Noordzeekustzone en Waddenzee voorsnog uit te sluiten. De Commissie verwacht op basis van de beschikbare informatie, dat een tijdelijke vermindering (gedurende maximaal één heiseizoen) van het aantal zeehonden dat de Natura 2000 gebieden in de Voordelta bereikt, geen "aantasting van de natuurlijke kenmerken" tot gevolg heeft;
- Grijze zeehond: mogelijk treden tijdelijke effecten op de instandhoudingsdoelstellingen in Natura 2000 gebieden, maar die hebben geen "aantasting van de natuurlijke kenmerken" tot gevolg (uitgaande van maximaal één heiseizoen en heien buiten de periode december tot en met maart);
- Bruinvis: ondanks belangrijke onzekerheden, is wel de zekerheid verkregen dat er geen "aantasting van de natuurlijke kenmerken" in het Natura 2000 gebied Noordzeekustzone optreedt als gevolg van het heien op de Bruinvis. Het voornemen kan negatieve gevolgen hebben voor de zeer ongunstige staat van instandhouding van de Bruinvis op het Nederlands Continentaal Plat (de Bruinvis staat vermeld in bijlage IV van de Habitatrichtlijn);
- Vislarven: ondanks de onzekerheden in het model is het navolgbaar dat de passende beoordeling concludeert dat mortaliteit van vislarven niet leidt tot "aantasting van de natuurlijke kenmerken" van Natura 2000 gebieden.

Om te voorkomen dat door cumulatie met de gevolgen van een volgend heiseizoen alsnog "aantasting van natuurlijke kenmerken" kan optreden is het belangrijk te monitoren en de resultaten hiervan te toetsen alvorens met een volgende heiperiode te starten.

Uit de beschikbare informatie blijkt verder dat met de maximale inzet van mitigerende maatregelen negatieve effecten van onderwatergeluid waarschijnlijk aanzienlijk te beperken zijn (voor al het onderwaterleven). Het gaat hierbij om:

- een combinatie van (innovatieve) technische maatregelen die de geluidsproductie tijdens het heien verminderen en
- het in gevoelige periodes uitsluiten van heiwerkzaamheden. De passende beoordeling geeft deze periode weer voor vislarven (december – juni).

De Commissie adviseert bovengenoemde mitigerende maatregelen bij de besluitvorming te betrekken.

Datum
26 juni 2009

Nummer
WSV / 163

Ten aanzien van het voorkomen van zeezoogdieren en de onzekerheden in de modellering van de verstoringafstanden adviseert de Commissie bij de besluitvorming uit te gaan van de in het toetsingsadvies genoemde hogere dichtheden en een 'worst-case'-scenario bij de modellering.

Daarnaast wil de Commissie de aandacht vestigen op een niet in het MER beschreven alternatieve funderingstechniek waarbij niet geheid hoeft te worden. Dit is de zogenaamde 'gravity base' fundering. Het toepassen van deze fundering geeft de zekerheid dat de natuurlijke kenmerken van Natura 2000 gebieden niet zullen worden aangetast, omdat de effecten veroorzaakt door heien niet optreden. Dit is voor de besluitvorming ook een relevant gegeven.

Vogels

De Commissie constateert dat de effecten op vogels in het MER en de passende beoordeling goed beschreven zijn. De Commissie concludeert op basis van de informatie in de passende beoordeling dat extra sterfte van Kleine mantelmeeuwen en verminderde aanwas kan leiden tot "aantasting van de natuurlijke kenmerken" van het Natura 2000 gebied Zwanenwater & Pettemerduinen en Duinen en Lage Land Texel. Het risico van aantasting is in cumulatie nog groter. De Commissie adviseert hier bij de besluitvorming rekening mee te houden.

Ten aanzien van "landvogels", de Kleine mantelmeeuw en de Drieteenmeeuw constateert de Commissie onzekerheden. De Commissie adviseert om bij de besluitvorming de in het toetsingsadvies genoemde onzekerheden over de Drieteenmeeuw en de "landvogels" mee te wegen.

Vanuit het wettelijk kader dient getoetst te worden aan bestaande windturbineparken en aan reeds vergunde andere parken. In hoeverre verdere "aantasting van de natuurlijke kenmerken" van Natura 2000 gebieden langs de Nederlandse kust kan optreden, is afhankelijk van hoeveel en welke parken vergund zullen worden. Dit vormt daarmee een belangrijk aandachtspunt bij de besluitvorming over de te vergunnen parken. De Commissie adviseert bij de besluitvorming de cumulatieve effecten met de 16 andere initiatieven voor windmolenparken en de effecten door bestaand gebruik te betrekken bij de beoordeling.

Monitoring

De Commissie adviseert om bij het monitoring- en evaluatieprogramma de vastgestelde / geschatte aanvaringsslachtoffers te toetsen aan de fluxen die gebruik maken van de Zuidelijke Noordzee in plaats van de totale Europese populaties. De Commissie adviseert om bij het onderdeel vogels expliciet aandacht te besteden aan de Kleine mantelmeeuw, de Drieteenmeeuw en de gevolgen voor vogelsoorten, waarvan een substantieel deel van de 'Flywaypopulatie' het windturbinepark kan passeren.

Gezien de aanwezige kennisleemtes en onzekerheden in de effectbepaling, adviseert de Commissie het onderwatergeluid en de aanwezigheid en het gedrag van zeezoogdieren nauwgezet te monitoren zowel in de jaren voorafgaand aan de

bouw (T0), tijdens de bouw vanaf het moment dat begonnen wordt met heien en na afloop van de bouw. Om te voorkomen dat in cumulatie "aantasting van natuurlijke kenmerken" optreedt, is het belangrijk te monitoren en de monitoringsresultaten te toetsen.

Datum
26 juni 2009
Nummer
WSV / 163

De Commissie adviseert de kennisontwikkeling ten aanzien van de mogelijke effecten van geluidemissies als gevolg van bodemonderzoek nauwlettend te volgen en als daar aanleiding toe is mitigerende maatregelen in de vergunningvoorschriften op te nemen.

Behalve voor offshore windturbinepark Q4-WP lopen er procedures voor diverse andere offshore windturbineparken op het Nederlandse deel van de Noordzee, ook van andere initiatiefnemers. De Commissie is van mening dat het meerwaarde heeft de monitoringprogramma's van de diverse parken op elkaar af te stemmen, of liever nog in een gezamenlijke monitoring uit te voeren.

3.4.4 Overwegingen en conclusie bevoegd gezag

Algemeen

Door aan vergunningen het voorschrift met de heibeperking van 1 januari tot 1 juli te verbinden worden negatieve effecten van het heien zoveel mogelijk voorkomen. Door dit voorschrift worden voedselketeneffecten door de bouw van windturbineparken op de van juveniele vis afhankelijke vogelsoorten van Natura 2000 gebieden uitgesloten. Immers, door de vislarfsterte die optreedt ten gevolge van heiactiviteiten in juli en later in het jaar, zal dit pas tot een reductie in juveniele vis leiden nadat de jongen van de betreffende vogelsoorten de kolonie al hebben verlaten. Dat wil zeggen dat het broedsucces van deze vogelsoorten niet afhankelijk is van vislarfsterte die optreedt ten gevolge van heiactiviteiten in juli of later. Concreet gaat het om de soorten Kleine mantelmeeuw, Grote stern, Visdief, Noordse stern in de Natura 2000 gebieden Noordzeekustzone en Waddenzee. Mogelijk significante effecten op vogelsoorten van Natura 2000 gebieden, op zichzelf staand of in cumulatie, kunnen derhalve alleen optreden via aanvaringslachtoffers.

Overwegingen omtrent Passende beoordeling

Uit de passende beoordeling blijkt dat voor de kolonie het Zwanenwater en Pettemerduinen, en de kolonie Duinen en Lage Land Texel, de verwachte additionele sterfte van de Kleine mantelmeeuw door aanvaringen boven de 1% effectgrens van het ORNIS-criterium²⁰ komt. Voor de kolonie Duinen en Lage Land Texel bedraagt de additionele sterfte 1,31%. Het effect op de kolonie Zwanenwater en Pettemerduinen bedraagt 2,92% additionele sterfte.

In de passende beoordeling wordt beargumenteerd dat de bij iedere kolonie voorkomende *floaters*, de vrijgekomen plekken van gestorven dieren innemen, waardoor het effect van additionele sterfte geen effect heeft op populatieniveau. Bij een, volgens de passende beoordeling, zeer laag percentage van 10% floaters,

²⁰ Volgens dit criterium, opgesteld door het ORNIS comité, moet iedere additionele sterfte van minder dan één procent van de totale jaarlijkse sterfte aan de betrokken populatie (gemiddelde waarde) als niet significant worden beschouwd. Het Hof van Justitie gebruikt dit criterium als maatstaf om te beoordelen of sprake is van significantie (o.a. zaak C-79/03 (Commissie/Spanje)).

kan de populatie 5,82% additionele sterfte aan. De 5,82% additionele sterfte is in dat geval te beschouwen als een soortspecifieke uitwerking van de 1% additionele sterfte van het ORNIS-criterium. Bij een dergelijk effect wordt het herstellend vermogen van de populatie immers niet aangetast.

Datum
26 juni 2009
Nummer
WSV / 163

Het effect van windturbinepark Q4-WP van 2,92% additionele sterfte op het Zwanenwater & Pettemerduinen, en 1,31% additionele sterfte op de Duinen en Lage Land Texel vormt geen inbreuk op het behoud van de omvang en de draagkracht van deze gebieden en is derhalve niet te beschouwen als significant.

Overwegingen omtrent cumulatie

De effecten van Q4-WP die cumuleren met de effecten van de windmolenparken West Rijn, Breeveertien II en Beaufort worden in het kader van dit besluit overwogen. Hierbij is rekening gehouden met de uitkomsten van de Passende Beoordeling voor deze parken, inclusief de beperkingen die aan de vergunningen worden verbonden. De volgorde van cumulatie voor de opeenvolgende windturbineparken is bepaald aan de hand van de chronologische volgorde waarop de vergunningaanvraag volledig (MER en PB) was om in behandeling te nemen.

Reeds bestaande windmolenparken zijn bij de berekening van de cumulatieve effecten niet meegenomen. Effecten die deze bestaande windmolenparken afzonderlijk of tezamen met overige storende factoren op de te beschermen gebieden hebben, zijn in het MER, respectievelijk de passende beoordeling, benoemd als huidige situatie.

Cumulatieve effecten zijn mogelijk op zowel zeezoogdieren (onderwatergeluid, voedselsituatie) als vogels (aanvaringen) en zijn in deze gevallen additief of minder dan additief; dat wil zeggen dat het cumulatieve effect de som van de afzonderlijke effecten of minder zal zijn.

Cumulatie zeezoogdieren

Verstoringseffecten op zeezoogdieren ten gevolge van heideactiviteiten kunnen cumuleren in zowel tijd als ruimte. De precieze gevolgen van de gecumuleerde effecten zijn niet bekend. In een *worst case* benadering is er van uitgegaan dat het verloren gebied niet alleen ontoegankelijk is tijdens het daadwerkelijke heien, maar dat bruinvissen en zeehonden gedurende de gehele heiperiode geen gebruik maken van het gebied.

Bij zeehonden wordt er vanuit gegaan dat de afstand vanaf de heiplaats waarbinnen een gedragsreactie plaatsvindt maximaal 80 km kan bedragen. Ook deze verstoringafstand betreft een *worst case* aanname. Bij een cumulatief scenario waarbij meerdere parken per jaar worden gebouwd, en er niet of nauwelijks overlap in de ruimtelijke verstoring is, kan vrijwel het hele NCP verstoord worden. In het geval er binnen één kalenderjaar 2 parken worden gebouwd waarvan de verstoringcontouren niet of nauwelijks overlappen wordt ca 60% van het NCP verstoord voor zeehonden. Het voorgaande houdt in dat bij de aanleg van meerdere parken per jaar een groot deel van het NCP, gedurende de gehele heiperiode niet meer toegankelijk is voor zeehonden om te foerageren of voor andere activiteiten.

Gelet op de kennisleemtes die bestaan omtrent de verstoringseffecten door heideactiviteiten, het advies van de Commissie m.e.r. inzake de (cumulatieve)

effecten van onderwatergeluid op zeezoogdieren en het belang van de in het kader van de Wbr te betrachten voorzorg, is het bevoegd gezag van mening dat een dergelijke grootschalige verstoring van het leef- en foerageergebied van zeehonden zoveel mogelijk voorkomen dient te worden. Hiertoe heeft het Bevoegd Gezag in de voorschriften bij de vergunningen opgenomen dat in het Nederlands deel van de Noordzee gedurende één bouwseizoen steeds één windturbinepark geheid mag worden. Hierdoor zal de genoemde 60% verstoring niet voorkomen.

Datum
26 juni 2009
Nummer
WSV / 163

Vanwege het voorkomen van effecten op de migratie van zwangere vrouwtjes van de Gewone zeehond in de periode januari – juni is het bevoegd gezag van mening dat in dit verband slechts voor één windturbinepark per kalenderjaar enkel in de periode juli - december geheid mag worden. Hiertoe neemt het bevoegd gezag voorschriften in vergunningen op. Als gevolg van de genoemde voorschriften worden grootschalige ruimtelijke verstoringen voor zeehonden binnen een kalenderjaar zoveel mogelijk beperkt.

Door het opnemen van de voorschriften in de vergunningen wordt cumulatie van effecten door het heien van windturbineparken grotendeels voorkomen. Er kan echter niet uitgesloten worden dat over meerdere jaren cumulatie plaatsvindt.

Wanneer meerdere jaren achter elkaar windturbineparken gebouwd worden, kan de aanwas afkomstig van zeehonden uit andere gebieden over een langere periode verder afnemen, waardoor "aantasting van de natuurlijke kenmerken" van Natura 2000 gebieden kan optreden.

Om het effect van heien op de aanwas door immigratie van zeehonden uit andere gebieden inzichtelijk te maken, zal in de vergunningen een uitbreiding van al bestaand zenderonderzoek worden voorgeschreven. Ook zullen resultaten worden betrokken uit de overige lopende monitoringsprogramma's naar zeehonden op het NCP.

Cumulatie vogels

Cumulatie kan optreden door de cumulatie van het aantal aanvaringslachtoffers. Met betrekking tot aanvaringslachtoffers kunnen alleen de effecten op de Kleine mantelmeeuw en de Jan van Gent cumuleren. Ook gecumuleerd is het effect op de Jan van Gent niet significant (maximaal 0,25% additionele sterfte voor Helgoland). Het cumulatieve effect op de Kleine mantelmeeuw voor wat betreft het aanvaringsrisico bedraagt voor het Zwanenwater & Pettemerduinen 6,02%, voor Texel 2,10%, voor Vlieland 0,45% en voor de Waddenzee 0,16%. Voor de andere Natura 2000 gebieden is er geen sprake van cumulatie.

Tabel 1: Cumulatieve effecten voor Kleine mantelmeeuwen in het Zwanenwater & Pettemerduinen

Windturbinepark	Percentage (cumulatief)
West Rijn	0,29
Beaufort	1,95
Breeveertien II	3,10
Q4-WP	6,02

In de passende beoordeling wordt voor het Zwanenwater gerekend met een populatie van 110 broedparen kleine mantelmeeuwen, gemeten over de jaren 1999-2003. Echter, in de laatste jaren (2003-2007) zijn er gemiddeld aanzienlijk

minder broedparen aanwezig, te weten 26. Een dergelijke afname is niet meer te beschouwen als natuurlijke fluctuatie, maar wordt in zijn geheel toegeschreven aan de aanwezigheid van vossen²¹.

Datum
26 juni 2009
Nummer
WSV / 163

Een gecumuleerd effect van 6,02% additionele sterfte komt boven de 5,82% additionele sterfte, die is te beschouwen als een soortspecifieke uitwerking van de 1% additionele sterfte van het ORNIS-criterium. Hiermee wordt het herstellend vermogen van deze populatie aangetast en is sprake van een significant negatief effect.

In de Passende Beoordeling wordt genoemd dat de kolonie Kleine mantelmeeuwen op Texel zich momenteel op het instandhoudingsdoel bevindt. Uitgaande van het zeer lage percentage van 10% floaters die de vrijgekomen plekken van gestorven dieren innemen, heeft het effect van additionele sterfte voor Texel geen effect op populatieniveau. Het instandhoudingsdoel rondom de kolonie op Texel komt dus niet in gevaar. Op grond van het voorgaande wordt geconcludeerd dat in het licht van de instandhoudingsdoelen voor de Natura 2000 gebied Duinen en Lage Land Texel er geen significante effecten zullen optreden.

Ook de kolonie van Vlieland bevindt zich met 2500 broedparen op het instandhoudingsdoel. Een cumulatieve additionele sterfte van 0,45% ten gevolge van Q4-WP, Beaufort, Breeveertien II en West Rijn is niet als significant effect te beschouwen.

De kolonie Waddenzee zit met het huidige aantal broedparen van 19000 fors boven het instandhoudingsdoel van 15000 broedparen. Het instandhoudingsdoel van de kolonie Waddenzee komt niet in gevaar met een cumulatieve additionele sterfte van 0,16%.

Overwegingen omtrent nieuw aangemelde Natura 2000 gebieden

Onder de Habitatrichtlijn zijn op 22 december 2008 de Kustzee ten Noorden van Bergen, de Vlakte van Raan, de Doggersbank en de Klaverbank aangemeld. Deze gebieden zijn aangemeld om redenen van het voorkomen van een aantal habitattypen (riffen zandbanken), zeezoogdieren (Bruinvis, zeehonden) en diadrome vissen (prikken, elft en fint). Bovenstaande gebieden staan nog niet op de communautaire lijst.

Uit de passende beoordeling blijkt dat op basis van de analyses die zijn uitgevoerd voor de andere dan bovengenoemde, voor dit gebied relevante Natura 2000 gebieden, significante effecten voor zeezoogdieren kunnen worden uitgesloten. De Doggersbank en de Klaverbank bevinden zich buiten de 80 km contour van het windturbinepark; voor de twee andere gebieden geldt dat de effecten van onderwatergeluid door heien van tijdelijke aard zijn terwijl onderwatergeluid tijdens de exploitatiefase van zeer beperkte aard is. De aantallen van de aangewezen vissoorten in de gebieden zijn laag. Significante effecten op de populatie kunnen worden uitgesloten.

Overwegingen omtrent advies Commissie m.e.r.

Het bevoegd gezag heeft kennis genomen van het advies van de Commissie met betrekking tot het MER en de Passende Beoordeling van Q4-WP. Bevoegd gezag

²¹ Uit: Bergkamp, P.Y. 2005. Landelijk soortenonderzoek broedvogels (kolonievogels). In SOVON nieuws uit de provincie Noord Holland 2005/1.

neemt het advies van de Commissie grotendeels over, maar verschilt van inzicht met betrekking tot de volgende punten:

Datum
26 juni 2009
Nummer
WSV / 163

- Het MER gaat voor de bruinvis uit van dichtheden en een verstoringafstand die te laag zijn voor een situatie tijdens de bouw. Mede gezien de zeer ongunstige staat van instandhouding van de bruinvis binnen het NCP is deze onderschatting een belangrijk aandachtspunt bij de besluitvorming.

Het bevoegd gezag deelt de conclusie van de Commissie dat de landelijke staat van instandhouding voor bruinvissen zeer ongunstig is. Bij de Passende beoordeling is gebruik gemaakt van de gegevens uit SCANS II, deze gegevens daterend uit 2005, worden aangemerkt als meest representatief voor de huidige situatie. Bevoegd gezag kent de opvatting over hotspots en seizoensmigratie, maar er is onvoldoende feitelijke onderbouwing om hier andere dichtheidscijfers op te baseren.

De theoretische vermijdingsafstand waarvan in de Passende Beoordeling wordt uitgegaan wordt ondersteund door empirische waarnemingen in het veld. Bevoegd gezag ziet dan ook geen aanleiding om van een andere verstoringafstand en dichtheidspercentages uit te gaan.

Het deel van de Noordzee dat tijdens de bouwfase van het windturbinepark Q4-WP tot een reactie bij Bruinvissen zou kunnen leiden, vormt normaliter het leefgebied voor ongeveer 180 Bruinvissen (uitgaande van een dichtheid van 0,4 per km²). Dit betreft ongeveer 0,12% van het maximale aantal, in het Zuidelijk deel van de Noordzee voorkomende Bruinvissen en 0,04 tot 0,06 % van het aantal in de hele Noordzee. Dit is op populatieniveau een dermate klein effect dat effecten op het aantal, op het NCP voorkomende Bruinvissen kunnen worden uitgesloten.

- De Commissie stelt dat de toetsing aan de bestaande parken Prinses Amalia en OWEZ een belangrijk aandachtspunt vormt voor de besluitvorming. De Commissie adviseert bij de besluitvorming de effecten door bestaand gebruik te betrekken bij de beoordeling.

In het MER is bij de cumulatieve rekening gehouden met de realisatie van andere windturbineparken met een gezamenlijk vermogen van tenminste 1000 MW, inclusief de reeds vergunde windturbineparken Prinses Amalia en OWEZ. Conclusies uit het MER zijn door het bevoegd gezag betrokken bij de besluitvorming. In de Passende Beoordeling zijn deze parken niet beschouwd als plannen of projecten in de zin van de Habitatrichtlijn, maar als bestaand gebruik meegenomen. Bevoegd gezag is samenvattend van mening dat toetsing aan de bestaande windturbineparken ruimschoots onderdeel uitmaakt van de besluitvorming.

- De Commissie signaleert dat de aanwezigheid van windmolenparken voor bepaalde windturbineparken en Natura 2000 gebieden tot significante effecten op de in deze Natura 2000 gebieden aanwezige en beschermde broedkolonies van de Kleine mantelmeeuw kunnen leiden.

De Commissie acht de redenering in de Passende Beoordeling niet correct omdat:

- sterfte van een Kleine mantelmeeuw in het broedseizoen leidt tot predatie/sterfte van het legsel of de kuikens die de vogel achterlaat. Hier is in de passende beoordeling niet op ingegaan. Eventuele vestiging van 'floaters' op de opengevallen plek zal in het betreffende broedseizoen zelden resulteren in vliegvlugge jongen;
- de gegevens die zijn gebruikt voor het vaststellen van de instandhoudingsdoelen zijn vooral gebaseerd op tellingen van individuen in de kolonie. Dat betekent dat de floaters al (deels) in het instandhoudingsdoel verdisconteerd zijn, en dus niet als buffer beschouwd kunnen worden;
- het nestsucces van de Kleine mantelmeeuw is de laatste jaren sterk afgenomen door autonome ontwikkelingen, waardoor de soort aan de vooravond van een sterke populatieafname lijkt te staan. Additionele sterfte door aanvaringen met turbines kan het realiseren van het instandhoudingsdoel verder bemoeilijken.

Datum
26 juni 2009
Nummer
WSV / 163

Bevoegd gezag is het niet eens met hetgeen door de Commissie gesteld wordt.

Ten aanzien van de opmerking van de Commissie dat de gegevens die gebruikt zijn voor het vaststellen van de instandhoudingsdoelen ook de floaters zouden bevatten, stelt het bevoegd gezag vast dat vanuit de gekozen systematiek voor het vaststellen van het aantal broedparen, door het ministerie van LNV op basis van de door SOVON gerapporteerde gegevens een instandhoudingsdoel is opgesteld. Indien dit instandhoudingsdoel te hoog is, omdat de floaters reeds in de tellingen zouden zijn opgenomen, dan had het instandhoudingsdoel voor het aantal broedparen dus lager moeten liggen. Voor de analyse verandert er niets omdat alle effecten relatief zijn ten opzichte van de broedpopulatieomvang.

Met betrekking tot het punt dat sterfte van een Kleine mantelmeeuw in het broedseizoen leidt tot predatie/sterfte van het legsel of de kuikens die de vogel achterlaat is het bevoegd gezag van mening dat de kwantitatieve consequenties van dit effect verwaarloosbaar zijn. Bevoegd gezag baseert zich hierbij op de volgende argumenten:

1. De recruitment van een broedkolonie wordt niet alleen bepaald door de kuikensterfte, maar ook door overleving van de kuikens tot geslachtsrijpe vogel. Het verlies van een kuiken betekent dus niet het verlies van een adulte vogel.
2. De toegenomen kuikensterfte tengevolge van het overlijden van een adulte vogel, wordt gecompenseerd door een verhoogde kans op overleving van de overgebleven kuikens.
3. De achtergebleven oudervogel blijft nog steeds deel uitmaken van de potentiële broedpopulatie en kan in opvolgende jaren, opnieuw bijdragen aan de reproductie.

Wat betreft het derde punt, dat het nestsucces van de Kleine mantelmeeuw de laatste jaren sterk is afgenomen door autonome ontwikkelingen is bevoegd gezag van mening dat er inderdaad sprake is van voedselbeperking voor de kolonie Texel, maar dat een historisch overzicht ontbreekt om vast te kunnen stellen dat het nestsucces hierdoor is veranderd.

Al met al is het bevoegd gezag van mening dat de in de Passende Beoordeling toegepaste methode ruimschoots onderbouwd wordt en dat de behandeling in de

Passende Beoordeling concrete aanwijzingen geeft voor een goed afgewogen besluit. Gelet op de worst case benadering die gevolgd is bij de sterfteberekeningen en de onderschatting van de grootte van de *floaters* populatie 10% i.p.v. 30%, is er naar het oordeel van het bevoegd gezag geen reden om de conclusies van de Passende Beoordelingen op dit punt te herzien.

Datum
26 juni 2009
Nummer
WSV / 163

Conclusie bevoegd gezag omtrent ecologie

Met betrekking tot de onderwerpen besproken in de Passende Beoordeling is de conclusie van het bevoegd gezag dat de effecten van het windturbinepark Q4-WP, gegeven de consequente manier waarop de zogenaamde 'worst case' wordt toegepast, op zichzelf staand niet significant zijn.

Tijdens de effectbeschrijving van het MER zijn leemtes in kennis geconstateerd met betrekking tot de milieu-effecten van de aanleg, aanwezigheid en verwijdering van het windmolenpark Q4-WP.

Bevoegd gezag heeft op basis van de Passende Beoordeling en de stukken die ter aanvulling hierop zijn binnengekomen, voldoende inzicht in de aard en omvang van deze effecten verkregen om tot een besluit te komen. In navolging van het advies van de Commissie is er daarnaast een pakket aan monitoring- en evaluatievoorschriften opgesteld.

Onderzocht is of het project tezamen met andere plannen of projecten significante effecten heeft op de instandhouding van de beschermde gebieden.

De effecten van Q4-WP die cumuleren met de effecten van andere vergunde windmolenparken zijn in het kader van dit besluit overwogen. Hierbij is rekening gehouden met de uitkomsten van de Passende Beoordeling voor deze parken, inclusief de beperkingen die aan de vergunningen worden verbonden. Hieruit volgt dat significante effecten niet uitgesloten kunnen worden.

Concreet gaat het hierbij om significant negatief cumulatieve effecten van aanvaringslachtoffers van Kleine mantelmeeuwen voor het Natura 2000 gebied Zwanenwater & Pettemerduinen. Het gecumuleerde effect van 6,02% additionele sterfte komt uit boven de 5,82% additionele sterfte, wat is te beschouwen als een soortspecifieke uitwerking van de 1% additionele sterfte van het ORNIS-comité. Hiermee wordt het herstellend vermogen van beide populaties aangetast en is sprake van een significant negatief effect.

Op grond daarvan staan op dit moment de bepalingen van de Habitat- en Vogelrichtlijn een positief besluit ten aanzien van de effecten van het Windturbinepark Q4-WP, op Natura2000 gebieden in de weg.

Uit de Habitatrichtlijn artikel 6 lid 4 volgt dat, als er sprake is van significant negatieve effecten op een Natura 2000 gebied, er onderzocht moet worden of er alternatieve oplossingen zijn. Bij het ontbreken van alternatieven moet onderzocht worden of er dwingende redenen van groot openbaar belang voor het onderhavige voornemen zijn, alsmede de compenserende maatregelen.

Beschouwd is of er alternatieven zijn die minder nadelige gevolgen hebben voor de betrokken gebieden. Het bevoegd gezag is van mening dat er in het geval van windturbinepark Q4-WP alternatieven zijn. Ten tijde van het nemen van dit ontwerpbesluit is bekend dat er alternatieve offshore windturbineparkinitiatieven voorhanden zijn waarmee het cumulatieve effect op het Natura 2000 gebied

Zwanenwater & Pettemerduinen, zoals blijkt uit de passende beoordeling van deze windturbineparkinitiatieven, binnen aanvaardbare normen blijft.

Datum
26 juni 2009

Nummer
WSV / 163

Het bevoegd gezag is van mening dat de vergunningaanvraag van Q4-WP een onaanvaardbaar negatief effect heeft op het Natura 2000 gebied Zwanenwater & Pettemerduinen, dat er redelijke alternatieven voorhanden zijn die op het betreffende Natura 2000 gebied aanvaardbare effecten sorteren en dat deze alternatieven dezelfde doelstelling beogen als windturbinepark Q4-WP.

Uit artikel 3 lid 2 van de Wbr volgt dat rekening dient te worden gehouden met de bescherming van belangen van andere dan waterstaatskundige aard, voor zover daarin niet reeds is voorzien bij of krachtens andere wet. Hier wordt met name gedoeld op belangen ten aanzien van natuur en milieu (ecologie). Bij de beoordeling van een aanvraag zal dan ook bekeken moeten worden of de activiteit niet leidt tot onaanvaardbare gevolgen voor het milieu. Uit artikel 1 lid 2 van de beleidsregels volgt dat onder milieu ook natuur wordt verstaan.

Het bevoegd gezag houdt bij de onderhavige besluitvorming rekening met de bepalingen uit de Vogel- en Habitatrichtlijn.

Het bevoegd gezag is van mening dat gelet op de bepalingen van de Vogel- en Habitatrichtlijn geen positief besluit genomen kan worden voor het windturbinepark Q4-WP.

3.5 Eindconclusie bevoegd gezag

Het bevoegd gezag komt op basis van de overwegingen met betrekking tot de effecten op scheepvaartveiligheid, luchtvaartveiligheid, mijnbouw en ecologie tot de conclusie dat voor het windturbinepark Q4-WP geen vergunning kan worden verleend aan de aanvrager op grond van de aspecten scheepvaartveiligheid en ecologie.

4) **BESLUIT**

De Staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat is voornemens op grond van de opgenomen overwegingen aan Q4-WP BV i.o., een vergunning op de aanvraag op grond van artikel 2 van de Wet beheer rijkswaterstaatswerken te weigeren.

Datum
26 juni 2009

Nummer
WSV / 163

Hoogachtend,

DE STAATSSECRETARIS VAN VERKEER EN WATERSTAAT,
namens deze,
het Hoofd van de Afdeling Vergunningverlening
Rijkswaterstaat dienst Noordzee

Dhr. ir. A.J.M. Geurts van Kessel

MEDEDELING

Datum
26 juni 2009

Nummer
WSV / 163

Belanghebbenden kunnen tegen het ontwerpbesluit mondeling of schriftelijk hun zienswijzen gedurende 6 weken naar voren brengen. De termijn vangt aan met ingang van de dag waarop het besluit ter inzage is gelegd.

Om in een latere fase bij het definitieve besluit beroep in te kunnen stellen, dient een zienswijze tegen het ontwerpbesluit naar voren te zijn gebracht.

Het ontwerpbesluit en bijbehorende stukken liggen gedurende reguliere openingstijden op de volgende locaties ter inzage:

- de hoofdvestiging van Rijkswaterstaat Noordzee in Rijswijk,
- de hoofdvestiging van Rijkswaterstaat Noord-Nederland in Leeuwarden,
- de hoofdvestiging van Rijkswaterstaat Noord-Holland in Haarlem,
- de hoofdvestiging van Rijkswaterstaat Zuid-Holland in Rotterdam,
- de hoofdvestiging van Rijkswaterstaat Zeeland in Middelburg,
- het ministerie van Verkeer en Waterstaat in Den Haag.

U kunt uw zienswijzen ten aanzien van dit ontwerpbesluit kenbaar maken door deze tot en met 11 augustus 2009 te sturen naar:

Inspraakpunt
Ontwerpbesluit Offshore windturbinepark Q4-WP
Postbus 30316
2500 GH Den Haag

Indien u uw zienswijze mondeling naar voren wenst te brengen dient u hiertoe een afspraak te maken met:

Inspraakpunt
De heer Niels Bijlsma
Tel. 070-35 19 608

Het ontwerpbesluit en de daarop betrekking hebbende stukken kunt u downloaden via www.inspraakpunt.nl.

Meer achtergronden over windturbineparken op de Noordzee zijn te vinden op www.noordzeeloket.nl.

Voor nadere informatie over de inhoud van het ontwerpbesluit, kunt u contact opnemen met Rijkswaterstaat Noordzee, secretariaat Water en Scheepvaart, telefoon 070 - 336 6843.

Bijlage 1: Specificatie onderliggende documentatie bij de aanvraag

Datum
26 juni 2009

Nummer
WSV / 163

1. Aanvraag vergunning (kenmerk P96 \Wbr-verg02.brk) d.d. 10 februari 2005;
2. Brief d.d. 12 mei 2005 (kenmerk P96 \Wbr-verg06.brk) inzake MER en aanvraag Offshore Windturbinepark Q4-WP;
3. Brief d.d. 18 april 2006 (kenmerk P96 \Wbr-verg07.brk) inzake aanvraag Wbr vergunning Q4-WP;
4. Brief d.d. 20 juli 2006 (kenmerk P96 \Wbr-verg11.brk) met diverse toelichting (8 pg.'s) inzake aanvraag Wbr vergunning Q4-WP;
5. Brief d.d. 12 oktober 2006 (kenmerk P96 \Wbr-verg12.brk) met diverse toelichting (4 pg.'s) inzake aanvraag Wbr vergunning Q4-WP;
6. Brief d.d. 6 september 2007 (kenmerk P96 \Wbr-verg13.brk) inzake aanvulling aanvraag Wbr-vergunning Offshore Windturbinepark Q4-WP;
7. Brief d.d. 21 oktober 2008 (kenmerk P96 \Wbr-verg15.brh) inzake aanvulling aanvraag Wbr-vergunning Offshore Windturbinepark Q4-WP;
8. Brief d.d. 12 januari 2009 (kenmerk P96\Wbr-verg19.brh) inzake aanvraag Wbr-vergunning Offshore Windturbinepark Q4-WP – passende beoordeling;
9. Coördinaten buitengrens offshore windturbinepark Q4-WP;
10. Coördinaten van de windturbines en offshore HV station;
11. Coördinaten kabeltracé transportkabel;
12. Oprichtings- en constructieplan;
13. Onderhoudsplan Offshore windturbinepark Q4-WP, december 2004;
14. Onderhoudsplan Offshore windturbinepark Q4-WP P96 – maart 2006.
15. Expert opinie van CMS Derks Star Busman en Paardekooper Advies, 6 oktober 2006, kenmerk 40601273/MS/th/35538_1.
16. Calamity Plan Offshore Windturbinepark Q4-WP – oktober 2008;
17. Verlichtingsplan Offshore Windturbinepark Q4-WP – oktober 2008;
18. Verwijderingsplan;
19. Certificaat van het ontwerp van de Vestas V90 – 3.0 MW;
20. Vertrouwelijk: Aanvullingaanvraag Wbr-vergunning voor Offshore Windturbinepark Q4-WP' (uw ref. P96\Wbr-verg07.brk), inclusief de volgende bijlagen:
21. DNV Plausibility statement ref. Nr. 643015-LET-11 MOSA/THDA van 8 december 2004;
22. DNV Statement of Compliance nr. 643067-SOC01-Rev1 Vestas V90 – 3.0 MW for Kentish Flats Offshore Wind Farm;
23. DNV Statement of Compliance nr. 643029-SOC01-Rev1 Vestas V90 – 3.0 MW for Barrow Offshore Wind Farm;
24. Aanvulling Ontwerpdocumenten Offshore windturbinepark Q4-WP, augustus 2007;
25. Vertrouwelijke bijlage bij Aanvulling Ontwerpdocumenten Offshore windturbinepark Q4-WP, augustus 2007;
26. Vertrouwelijk: Ontwerpdocumenten Conceptueel Funderingsontwerp Offshore Windturbineparken E-Connection, oktober 2008, inclusief DNV certificaat
27. MER Offshore Windturbinepark Q7-WP;
28. Samenvatting MER Offshore Windturbinepark Q7-WP;
29. Beschrijving van de gevolgen voor het milieu van het Offshore Windturbinepark Q4-WP;
30. Windenergie op zee: Basisdocument vogels en zeezoogdieren;

31. Effecten Offshore windturbinepark Q4-WP op vogels en zeezoogdieren;
32. Cumulatieve effecten van offshore windturbineparken op het Nederlandse Continentale Plat op vogels en zeezoogdieren;
33. Vogels en zeezoogdieren in zoekgebieden van vier Nederlandse offshore windturbineparken (Q4-WP, P12-WP, Q10-WP en P15-WP);
34. Offshore Windturbinepark Q4-WP, Deelrapport Cumulatieve Effecten, augustus 2007;
35. Milieueffectrapport Offshore Windturbinepark Q4-WP, oktober 2008;
36. Samenvatting Milieueffectrapport Offshore Windturbinepark Q4-WP, oktober 2008;
37. Veiligheidsstudie Offshore Windturbinepark Q4, MARIN rapport nr. 22510.622/B1, 3 september 2008;
38. Passende Beoordeling Windturbinepark Q4-WP, 6 januari 2009.

Datum
26 juni 2009
Nummer
WSV / 163

Bijlage 2 bij besluit: Inspraakreacties op het MER Q4

Datum
26 juni 2009

Nummer
WSV / 163

Toelichting: Het MER als onderdeel van de Wbr-aanvraag heeft van 18 februari 2009 tot en met 31 maart 2009 ter inzage gelegen. Van de terinzagelegging is kennis gegeven door plaatsing in de Staatscourant van 17 februari 2009, nr. 32. In totaal zijn er 6 inspraakreacties ontvangen. Hieronder worden deze (samengevat) weergegeven, incl. reactie van het bevoegd gezag. Indien de inspraak naar oordeel van het bevoegd gezag geen betrekking heeft op de volledigheid en juistheid van het MER wordt hier in dit stadium geen inhoudelijke reactie op gegeven.

Volgnummer: 1	Afzender: PWN Waterleidingbedrijf Noord-Holland Ir. P.W. Veel Postbus 2113 1990 AC VELSERBROEK
Kernpunt(en) van de inspraak:	Reactie van Bevoegd gezag:
1 Inspreker stelt vast dat de kabels aanlanden rond de grens van het Natura 2000 gebied 'Noord-Hollands Duinreservaat en het duingebied dat deel uitmaakt van de Ecologische Hoofdstructuur'. Inspreker wijst op de beperkte ruimte en bijzonderheid van het gebied.	1 Naar oordeel van het bevoegd gezag zijn deze specifieke eigenschappen van het gebied ten volle meegewogen in het MER. Bij de besluitvorming houdt het bevoegd gezag rekening met mogelijke effecten van de aanlanding van de kabel.
2 De inspreker vraagt ter aanvulling op het MER om een beoordeling van de te verwachten natuureffecten van de kabelinfrastructuur op de duingebieden.	2 In het MER is aandacht besteed aan de mogelijke effecten van een duindoorkruising. De effecten op de natuur (waaronder broedvogels, kleine zoogdieren en reptielen) als gevolg van de aanleg en verwijdering van de kabel worden als beperkt negatief aangeduid en worden in de Passende Beoordeling als niet-significant beoordeeld. In de vastgestelde richtlijnen voor het MER is bij de keuze van alternatieven voor tracés en aanlandingsplaatsen aandacht gevraagd voor gebieden die een speciale status in het beleid krijgen. Het Noordhollands Duinreservaat (NHD) is in ontwerp aangewezen. Het bevoegd gezag is van mening dat met de beschrijving van de effecten voldoende aan de richtlijnen is voldaan.

<p>3 Volgens een TNO-rapport heeft de aanwezigheid van windturbineparken voor de kust op grote schaal significante effecten op het windregime op de kust.</p> <p>De inspreker vraagt ter aanvulling op het MER om een beoordeling van de te verwachten natuureffecten van een onderbroken windregime op de duingebieden.</p>	<p>3 Het bevoegd gezag is niet bekend met het door Inspreker bedoelde TNO-onderzoek. Wel is het bekend met de ECN publicatie Modelling the effect of wind farming on mesoscale flow - Part 2: Modification of the velocity profile van Arno J. Brand. Hieruit blijkt dat stroomafwaarts gelegen parken minder windenergie ontvangen en dat het windregime zich binnen een afstand van 15 km herstelt. Aangezien de geplande windturbineparken meer dan 12 mijl (ruim 22 km) uit de kust liggen, mag aangenomen worden dat het windregime niet door de parken verandert. Het bevoegd gezag acht een aanvulling van het MER op dit punt dan ook niet noodzakelijk.</p>
--	--

Datum
26 juni 2009

Nummer
WSV / 163

<p>Volgnummer: 2</p> <p>Afzender: Stichting de Noordzee Dhr. A. Ouwehand Drieharingstraat 25 3511 BH Utrecht</p>	
<p>Kernpunt(en) van de inspraak:</p>	<p>Reactie van Bevoegd gezag:</p>
<p>1 Stichting de Noordzee is verheugd dat er vaart gemaakt wordt met de vergunningverlening en is voorstander van windturbineparken op zee.</p>	<p>1 Deze inspraakreactie wordt ter kennisgeving aangenomen.</p>
<p>2 De cumulatietoets is juist bedoeld voor de beoordeling van de verschillende activiteiten die afzonderlijk geen significant effect hebben, maar waarvan gezamenlijk niet kan worden uitgesloten of cumulatieve effecten bestaan. De twee bestaande windturbineparken moeten om deze reden meegenomen worden in de Passende Beoordeling.</p>	<p>2 In het MER is bij de cumulatie rekening gehouden met de realisatie van andere windturbineparken met een gezamenlijk vermogen van tenminste 1000 MW, inclusief de reeds vergunde windturbineparken Prinses Amalia en OWEZ. Conclusies uit het MER zijn door het bevoegd gezag betrokken bij de besluitvorming. Bevoegd gezag is derhalve van mening dat toetsing aan bestaande windturbineparken onderdeel uitmaakt van de besluitvorming. Conform habitatrichtlijn artikel 6 lid 3 zijn nieuwe plannen en projecten betrokken in de cumulatietoets.</p>
<p>3 Geconstateerd wordt dat cumulatie door effecten van activiteiten als visserij en scheepvaart niet wordt beoordeeld. Hierdoor is niet inzichtelijk welke effecten het windturbinepark heeft.</p>	<p>3 De effecten van scheepvaart en visserij zijn wel degelijk meegewogen in het MER. In de vastgestelde richtlijnen voor het MER is dit expliciet meegenomen. Daarnaast heeft in het MER een beoordeling plaatsgevonden van cumulatie met overige gebruiksfuncties, waaronder offshore mijnbouw. Uit het MER blijkt dat er op dit</p>

	<p>onderdeel geen significante effecten zijn te verwachten die een nadere analyse behoeft in een passende beoordeling. Ook het advies van Commissie m.e.r. geeft geen aanleiding tot een andere conclusie.</p>
<p>4 De conclusie dat er geen significant effecten op de populatie zeehonden en bruinvissen te verwachten is, is te voorbarig. Het heien heeft een potentieel negatief effect op het gedrag en welbevinden van zeehonden en bruinvissen. Dit effect zal groter worden naarmate er meer vergunningen uitgegeven worden waar monopiles geheid worden.</p>	<p>4 In aanvulling op het MER en de PB is door initiatiefnemers aanvullende informatie opgesteld. Deze informatie betreft de effecten van de aanleg van windturbineparken op de zeehonden. De informatie is overgelegd aan de Commissie voor de MER. Met deze informatie meent het bevoegd gezag over voldoende informatie te beschikken om de effecten op de zeehonden en bruinvissen te beoordelen. Daarnaast neemt het bevoegd gezag maatregelen in de vorm van aan de vergunning verbonden voorwaarden om negatieve effecten bij voorbaat te voorkomen en om meer gegevens over de effecten te verkrijgen. Tot de maatregelen behoort het inperken van de heiperiode en het voorschrijven van een monitorings- en evaluatieplan.</p>
<p>5 Verzocht wordt om een uitgebreid monitoringsprogramma op te zetten. Bij de geplande opschaling naar 6.000 MW wind op zee voor 2020 voorzien wij problemen met de vergunningverlening als de huidige kennisleemten niet adequaat ingevuld worden.</p>	<p>5 Aan het opstellen van een monitoringsprogramma wordt thans invulling gegeven. Het bevoegd gezag gebruikt de resultaten van de monitoring- en evaluatieprogramma's die in de vergunningen worden voorgeschreven om invulling te geven aan de huidige kennisleemte.</p>
<p>6 In de ontwerpvergunning worden alle monitoringsverplichtingen bij de initiatiefnemer gelegd. Dit is niet de juiste weg. Verzocht wordt om niet zondermeer alle verplichtingen tot monitoring bij de initiatiefnemer te leggen, maar in samenspraak met de initiatiefnemers en direct belanghebbende een programma op te stellen om de kennisleemten in te vullen.</p>	<p>6 Het bevoegd gezag vindt het van belang dat monitoring en evaluatie plaatsvindt. In de praktijk kan blijken dat het bevoegd gezag hierin een voortrekkersrol kan vervullen. De meet- en monitoringsverplichtingen van de verschillende parken kunnen overlap vertonen. Het bevoegd gezag oriënteert zich op dit punt nog nader.</p>
<p>7 Verzocht wordt om zorg te dragen voor een goede openbaarheid van de rapporten wat betreft het MEP.</p>	<p>7 Van de rapporten zal naar verwachting na goedkeuring door het bevoegd gezag, kennis worden gegeven op het Noordzeeloket. Op de website www.noordzeeloket.nl wordt informatie verstrekt over de voortgang van windturbineparken op zee.</p>

Datum
26 juni 2009
Nummer
WSV / 163

<p>8 Inspreker verzoekt alternatieve bouwmethodes nader te onderzoeken i.v.m. hoge geluidsniveaus veroorzaakt door heien.</p>	<p>8 Voor de windturbineparken worden maatregelen genomen om nadelige gevolgen vanwege het heien bij voorbaat te voorkomen (beperking heiperiode en het voorkomen van cumulatie van heiwerkzaamheden). Voor zover door initiatiefnemer een alternatieve funderingsmethode is aangevraagd, baseert het bevoegd gezag het besluit op deze alternatieve funderingsmethode.</p>
<p>9 Inspreker pleit voor een gestage ontwikkeling van windturbineparken zodat nieuwe inzichten leiden tot verdere minimalisering van negatieve effecten op het ecosysteem.</p>	<p>9 Het monitoring- en evaluatieprogramma heeft als doel om de overwegingen ten aanzien van de ecologie en de inschatting van effecten van toekomstige ontwikkelingen van windturbineparken op zee, zoals deze in het MER en de PB beschreven worden, in de praktijk te toetsen. De gegevens die hieruit komen worden gebruikt voor toekomstige initiatieven.</p>

Datum
26 juni 2009

Nummer
WSV / 163

Datum
26 juni 2009

Nummer
WSV / 163

Volgnummer: 3	Afzender: Centraal Nautisch Beheer Noordzeekanaalgebied A. Kee Postbus 19406 1000 GK AMSTERDAM
Kernpunt(en) van de inspraak:	Reactie van Bevoegd gezag:
1 De locatie Q4-WP botst met het ruimtelijk beleid van het Nationaal Waterplan.	1 Het toetsingskader voor de huidige vergunningverlening is neergelegd in de Wbr en de daarop gebaseerde Beleidsregels. De toekomstige initiatieven zullen worden getoetst aan het toekomstige, nieuw gevormde beleid. Dit is tevens verwoord in de brief aan de Tweede Kamer van 30 juni 2008 en het daarbij behorende draaiboek committering van 450 MW windenergie op de Noordzee (TK 2007-2008, 31209 en 31239, nr. 35).
2 De ontwikkeling van het windmolenpark Q4-WP leidt tot verhoogde risico's t.a.v. de nautische veiligheid op de Noordzee.	2 Veiligheid is een onderdeel van het MER. Aan de hand van het SAMSON model is een risicoanalyse uitgevoerd. De uitkomsten hiervan zijn opgenomen in het MER. Hieruit kan worden afgeleid dat de kans op significante ongevallen beperkt is. Scheepvaartveiligheid vormt daarnaast volgens de Wbr het toetsingskader voor het bevoegd gezag voor vergunningverlening. Het toetsingskader is omschreven in hoofdstuk 2 van het besluit en de overwegingen omtrent scheepvaartveiligheid zijn omschreven in hoofdstuk 3 van het besluit. Ik verwijs u daarnaar.
3 Door de ontwikkeling van het windmolenpark Q4-WP ontstaat samen met de bestaande windturbineparken een ernstige barrière voor schepen van en naar het havenaanloopgebied van het Amsterdam Noordzeekanaalgebied. Met als neveneffect verhoogde concentratie op bestaande zeevaartroutes.	3 Het toetsingskader voor de huidige vergunningverlening is neergelegd in de Wbr en de daarop gebaseerde Beleidsregels inzake toepassing Wbr op installaties in exclusieve economische zone (21 december 2004). Bij de vergunningverlening wordt de locatiekeuze overgelaten aan de aanvrager, met als beperking de uitsluitingsgebieden, zoals verwoord in de Beleidsregels. Q10 ligt niet in een voor scheepvaart aangemerkt uitsluitingsgebied, zoals vastgelegd in de Beleidsregels.

Volgnummer: 4		Afzender: Vertrouwelijk ingediend
Kernpunt(en) van de inspraak:		Reactie van Bevoegd gezag:
<p>1 Het uitwijken naar de Noordzee is te snel uitgezet en mogelijkheden op het land verder te weinig onderzocht. Er ontbreekt een fase van bevordering en ontwikkeling van 'onzichtbare' windturbines op het land en dat vooral in Nederland met zijn cultuurschappen.</p> <p>Er moet onderzoek plaatsvinden over welke locaties er in Nederland of omgeving geschikt zijn, of geschikt te maken zijn voor plaatsing van 'onzichtbare turbines'.</p>		<p>1. Het onderzoeken van alternatieve bronnen van duurzame energie maakt geen onderdeel uit van het MER en de daarvoor vastgestelde richtlijnen voor het windturbinepark Rijnveld West.</p> <p>Het belang van windenergie op zee is gegeven in het Integraal Beheer plan 2015. Hierin is opgenomen dat, omdat de bouw van windturbineparken op de Noordzee expliciet in rijksbeleid wordt gestimuleerd, nut en noodzaak in deze niet hoeven te worden onderbouwd. De aanvraag is getoetst aan het beleid zoals is opgenomen in het toetsingkader. Het toetsingskader voor de huidige vergunningverlening is neergelegd in de Wbr en de daarop gebaseerde Beleidsregels.</p>

Datum
26 juni 2009
Nummer
WSV / 163

Volgnummer: 5		Afzender: Winstershall Noordzee B.V. G.W. van den Brink Bogaardplein 47 2284 DP RIJSWIJK ZH
Kernpunt(en) van de inspraak:		Reactie van Bevoegd gezag:
<p>1 Inspreker stelt dat het windturbinepark Q4-WP deels binnen de obstakelvrije zone valt van onbemand platform Q4-B, waardoor de helikopter veiligheid in het geding komt.</p>		<p>1 Het bevoegd gezag heeft na kennisname van het advies van de IVW en de inspraak een nadere analyse gemaakt van het effect van het windturbinepark op helikopteroperaties van en naar het platform in het ontwerpbesluit. Op basis van deze analyse wordt een afweging omtrent de beperking van de bereikbaarheid van de platforms gemaakt.</p>
<p>2 Inspreker verzoekt rekening te houden met het mogelijk aanboren van nieuwe prospects in de toekomst.</p>		<p>2 Inspraakreactie heeft geen betrekking op de juistheid en volledigheid van het MER.</p>

Volgnummer: 6		Afzender: Dr. P.J.M. Salemink De Kruigang 11 6581 CS MALDEN	Datum 26 juni 2009 Nummer WSV / 163
Kernpunt(en) van de inspraak:		Reactie van Bevoegd gezag:	
1 Inspreker stelt dat visserij rond windturbineparken verboden moet worden zodat de vis en bodemfauna in de Noordzee zich herstellen.		1 Deze inspraakreactie ziet niet op de inhoud van het MER in relatie tot de vastgelegde richtlijnen. Rondom de windturbineparken komt een 500 meter veiligheidszone. Binnen deze veiligheidszone mag niet gevist worden.	
2 Inspreker stelt dat desoriëntatie van vogels door de kleurbepaling en verlichtingskeuze van de windturbines moet worden voorkomen.		2 Bij de aanvraag is een verlichtingsplan gevoegd, welke is getoetst aan de IALA richtlijnen (International Association of Marine Aids to Navigation and Lighthouse Authorities (IALA)). De verlichting die wordt gebruikt heeft als doel om scheepvaart en luchtvaart te dienen in veiligheid. De intensiteit van de verlichting is beperkt en daarmee verwacht het bevoegd gezag dat de effecten op de vogels beperkt zijn.	